

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

Bakalářská práce

2020

Daniela Vokálová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra ruských a východoevropských studií

**Postoj USA k Bosně a Hercegovině v souvislosti
s utvářením Daytonské dohody**

Bakalářská práce

Autor práce: Daniela Vokálová

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.

Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 1. 7. 2020

Daniela Vokálová

Bibliografický záznam

VOKÁLOVÁ, Daniela. *Postoj USA k Bosně a Hercegovině v souvislosti s utvářením Daytonské dohody*. Praha, 2020. 66 s. Bakalářská práce práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra ruských a východoevropských studií. Vedoucí diplomové práce PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D..

Rozsah práce: 73 038

Anotace

Bosenská válka, která probíhala v letech 1992–1995, byla co do počtu obětí a utečenců nejrozsáhlejší válečný konflikt v Evropě od skončení Druhé světové války. Do protahujícího se konfliktu intervenovalo mezinárodní společenství s ústřední rolí USA. Navzdory počáteční neochotě se v konfliktu výrazněji angažovat, se USA staly zásadním aktérem v prostředkování ukončení konfliktu v podobě Daytonské mírové dohody. Tato práce analyzuje vývoj americké diplomacie a její postoje vůči konfliktu v Bosně a Hercegovině (BaH) na základě odtajněných zdrojů „National Security Documents“ zveřejněných v Clinton Digital Library. Cílem bakalářského projektu bude sledovat, jak americká diplomacie ovlivňovala dynamiku konfliktu a jakými formami se podílela na jeho řešení. Práce je časově vymezena obdobím let 1991–1995 s důrazem na analýzu let 1993–1995.

Annotation

The Bosnian war that took place from 1992–1995 was one of the most cruel war conflict in modern history. There was engaged international alliance with pivotal role of United States in it. Despite the fact that the United States was quite reluctant to be significantly engaged in conflict, in the end it was just United States that was the most significant international participant as Americans persuaded all aggressors to sign Dayton Peace Agreement. This thesis analyzes the development of American diplomacy and its attitude towards situation in Bosnia and Herzegovina (BaH). The primary source of analyze will be declassified sources „National Security Documents“ that are published in Clinton Digital Library. The aim of this thesis is to get to know the way how American diplomacy influenced the dynamics of conflict, how the US participated in it and how American diplomacy led international community and the parties of the conflict toward the end of the war – Dayton Accords. Time frame of this thesis is period from 1991–1995, whereas the fundamental part of thesis works with period of 1993–1995.

Klíčová slova

Clinton, Bush starší, BaH, konflikt, diplomacie, Daytonská dohoda

Keywords

Clinton, Bush senior, BaH, conflict, diplomacy, Dayton Accords

Title

The US approach towards Bosnia and Herzegovina in the context of the Dayton Peace Agreement

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu profesorovi PhDr. Ondřeji Žilovi, Ph.D. za jeho odborné rady, připomínky a trpělivost.

Obsah

1. Úvod.....	9
1.1. Cíl práce, metodologie a struktura.....	10
1.2. Diskuze a rozbor literatury.....	11
2. Diplomacie jako nástroj zahraniční politiky.....	14
2.1. Formy diplomacie.....	14
2.2. Preventivní diplomacie a její role v konfliktu	16
2.3. Nástroje a metody preventivní diplomacie.....	17
3. Instituce americké zahraniční politiky.....	19
3.1. Prezident USA.....	20
3.2. Ministerstvo zahraničí USA.....	20
3.3. Ministerstvo obrany USA.....	21
3.4. Rada pro otázky národní bezpečnosti.....	22
4. Americká zahraniční politika po roce 1989.....	23
4.1. Zahraniční politika G. H. W. Bushe.....	23
4.2. Zahraniční politika Billa Clintona.....	24
5. Postoj USA vůči konfliktu v BaH.....	26
5.1. 1992 – neochota intervenovat.....	26
5.2. 1993 – nejasná strategie.....	29
5.2.1. <i>Tvorba strategie a Vance-Owen plán</i>	29
5.2.2. <i>Neúspěšný Lift and Strike</i>	32
5.2.3. <i>Safe Areas</i>	34
5.3. 1994 – pokrok.....	36
5.3.1. <i>Federace BaH</i>	36
5.3.2. <i>Contact Group plán</i>	38
5.4. 1995 – cesta k Daytonu.....	40
6. Analýza dokumentů.....	44
6.1. Analýza dokumentů – rok 1993.....	45
6.2. Analýza dokumentů – rok 1994.....	46
6.3. Analýza dokumentů – rok 1995.....	47
7. Závěr.....	49
8. Použitá literatura.....	51

Úvod

Ekonomické neúspěchy a politické problémy, které se v Jugoslávii kupily od 70. let, přispěly ke vzniku krize v polovině 80. let. Jugoslávii tížily hospodářské problémy, zadluženost a nezaměstnanost. Na zemi doléhaly ropné krize. Pozice komunistické ideologie slábla, vznikaly rozpory a problémy, jejichž řešení Jugoslávii vyčerpávalo. Se zánikem bipolárního rozdělení Evropy skončilo exkluzivní mezinárodní postavení Jugoslávie. Země již nebyla schopna poskytovat hospodářskou pomoc ostatním zemím (zejména těm rozvojovým). Všechny tyto problémy způsobily krizi politickou. Doba si žádala změny, avšak tehdejší garnitura toho nebyla schopna. Narůstalo nacionální napětí. V Jugoslávii panovala neshoda ohledně státoprávního uspořádání republiky a jejího dalšího směřování. Vyhlášením nezávislosti Chorvatska a Slovinska dne 25. 6. 1991 zesílilo mezi bosenskými obyvateli napětí. Koncem prosince 1991 zažádali zástupci vedení BaH EU o mezinárodní uznání země jako samostatného státu ve stávajících hranicích. EU žádost dne 15. 1. 1992 zamítla a doporučila BaH uspořádat celorepublikové referendum. Výsledek referenda o nezávislosti republiky byl hlavním impulsem k vypuknutí válečného konfliktu na území BaH. Výsledky zveřejněné 3. 3. 1992 ukázaly, že bosenští Srbové, národ tvořící třetinu země, hlasování většinově ignorovali. Za počátek války je považováno datum 5. 4. 1992.¹ V prosinci 1991 došlo k rozpadu Sovětského svazu. USA ztratily svého letitého rivala a staly se jediným světovým hegemonem. V souvislosti s těmito změnami byly USA nuceny předefinovat svou zahraniční politiku. Prezident Bush starší zaujal vůči událostem za hranicemi zdrženlivý postoj a svou pozornost směřoval k domácím záležitostem. USA se odmítaly zapojit do řešení války v BaH.

V prezidentské kampani v roce 1992 zkritizoval kandidát Clinton Bushovu pasivitu vůči bosenskému konfliktu a apeloval na aktivnější postoj USA. Dne 20. 1. 1993 se stal prezidentem USA. Získal tak šanci proměnit své výroky v činy. To, jakým způsobem se zasadily USA o ukončení války v BaH je předmětem této práce. V prosinci 1995 byla mezi znesvářenými stranami podepsána Daytonská mírová dohoda.

¹ HLADKÝ, L. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, 264-269.

1.1. Cíl práce, metodologie a struktura

Cílem práce je zanalyzovat postoje americké diplomacie vůči BaH a na vybraných příkladech doložit jak a jakými formami ovlivňovala dynamiku bosenského konfliktu. Práce si klade otázku, jakou roli sehrály USA při řešení konfliktu v BaH. V rámci této otázky testuji hypotézu, že to byly právě USA, kdo přispěl zásadním způsobem k ukončení konfliktu v BaH.

Primárním zdrojem analýzy byly dokumenty National Security Documents tzv. Records on Principals and Deputies Committee Meetings on Bosnia and the Former Yugoslavia 1993-1996. Na vlastní žádost jsem obdržela internetové odkazy na konkrétní sbírky dokumentů vhodných pro můj projekt (ze sedmi jsem využila čtyři).

Zpracování dat probíhalo tak, že jsem prošla všech sedm kolekcí a dle jejich názvů či anotací vybrala čtyři pro můj projekt. Ostatní sbírky poskytnuté archivem se zabývaly genocidou či válečnými zločiny spáchanými v době války v BaH. Poté jsem všechny vybrané sbírky prošla dokument po dokumentu, abych získala jistotu, že jsem ve své práci nic podstatného neopomněla. Dokumenty jsem procházela dle klíče: kolekce, období, daná událost. Tato kombinace byla klíčová, jelikož archiv je velmi obsáhlý. Ke každému dokumentu jsem činila detailní přehled do excelové tabulky řazený nejdříve dle typu archivu a dále dle kalendářního roku (např. 1993). Co rok, to záložka. Tento postup jsem zvolila proto, aby práce s textem byla co nejoptimálnější. Poté jsem procházela texty a vyhledávala souvislosti k vybraným událostem s ohledem na cíl práce. Vzhledem ke stanovené délce práce jsem respektovala časové období od 1. 1. 1993 do 31. 12. 1995.

Takto jsem prošla kolem 370 dokumentů (cca 2000 stran). Procházení archivu a shromažďování informací mi trvalo přes jeden rok téměř každodenní několikahodinové práce. Práce je rozdělena dle jednotlivých let a dále pak na podkapitoly s vybranými událostmi, které byly předmětem analýzy. Analýza nezahrnuje rok 1992 vzhledem k faktu, že v roce 1992 byl prezidentem USA Bush starší a žádné záznamy z tohoto období nejsou v archivu Clinton Digital Library k dispozici.

Projekt se skládá z šesti částí. Úvodní část seznamuje s tématem, strukturou, metodologií a vytyčenými cíli. Druhá kapitola se věnuje shrnutí diplomatické intervence v souvislosti s bosenským konfliktem. Zabývá se teorií diplomacie a její rolí v zahraniční politice, preventivní diplomacií a jejím nástrojům a metodám. Třetí kapitola seznamuje s institucemi americké zahraniční politiky, jež mají zásadní vliv na její podobu a jejichž někteří členové figurují v hlavní části práce. Čtvrtá kapitola se stručně zabývá postoji

administrativ amerických prezidentů Bushe staršího a Clintona vůči BaH v době konfliktu. Považuji za vhodné, alespoň okrajově, nastínit hlavní rysy zahraničních politik tehdejších amerických prezidentů. Pátá kapitola se věnuje konkrétním vybraným případům a způsobu, jakým se americká diplomacie angažovala při řešení bosenského konfliktu. Šestá kapitola je analýzou poznatků v kapitole páté. Práce je rámcována do podkapitol chronologicky dle jednotlivých let konfliktu. Závěrem je souhrn mých poznatků a vyhodnocení výsledku mého bádání.

Na základě analýzy postoje americké diplomacie vůči bosenskému konfliktu zamýšlí práce přispět do debaty řešení obdobných konfliktů. Tímto výzkumem se v českém prostředí zabývá Šárka Waisová, která publikovala monografii *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích (2011)*. Ze zahraničních autorů se opírám o výzkum Michaela S. Lunda, odborníka na řešení a prevenci konfliktů a budování míru (peacebuilding). Mezi jeho stěžejní dílo patří *Preventing Violent Conflicts: A Strategy for Preventive Diplomacy (1996)*. Saadia Touval, jugoslávský politolog, se věnoval působení externích aktérů v mezinárodních konfliktech. Ve své publikaci *Mediation in the Yugoslav Wars: The Critical Years (2002)* mj. zkoumá otázku, proč jednání o ukončení války v BaH trvala tak dlouho. Trojice autorů Baumann, Walter, Kretchik ve své knize *Armed Peacekeepers in Bosnia (2004)* interpretují bosenský konflikt z pohledu členů amerických vojenských jednotek, kteří působili v BaH v době konfliktu, a kteří zhmotňovali postoje americké diplomacie.

1.2. Diskuze a rozbor literatury

Postoj americké diplomacie k bosenskému konfliktu je v české literatuře zpracován ojediněle. Nízká vytěženost této problematiky v českém prostředí poskytuje prostor pro další zkoumání.

Literaturu, která souvisí s tématem práce, lze rozdělit do dvou skupin. První skupina spadá do oblasti zabývající se vývojem situace v BaH. Druhá skupina je zaměřena na americkou zahraniční politiku. Vývojem situace v BaH se na odborné úrovni věnuje např. Ladislav Hladký, který se zabývá výzkumem BaH v novodobé historii. Jeho publikace *Bosenská otázka v 19. a 20. století (2005)* se zabývá vývojem bosensko-hercegovinského regionu od 15. století až po rok 2005. Publikace nabízí čtenáři přehled významných událostí a aktérů 19. a 20. století až po vývoj v podaytonském období. Autor věnuje značnou pozornost složitým mezietnickým vztahům na území BaH. Zabývá se vnitřními konflikty, ale i vnějšími faktory, které ovlivňovaly vývoj událostí v zemi. Publikace je unikátní

vzhledem ke komplexnosti informací. Ondřej Žila přispěl studií *Bosna a Hercegovina* do kolektivní monografie *Státy západního Balkánu v uplynulém čtvrtstoletí a perspektivy jejich vývoje* (2016). Studie je analýzou vývoje BaH od konce 90. let 20. století až po současnost.

Do druhé skupiny, která se zabývá zahraniční politikou, lze zařadit např. dílo Jiřího Majstra a Stanislava Mundila *Washington mezi Seinou a Temží: prezident, spojenci a média* (2007). Studie je zaměřena na funkci médií a jejich provázanost s politikou v USA. Dále vnímám za přínosnou publikaci Oskara Krejčího, českého politologa, *Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, strategie* (2009). Kniha je ucelenou analýzou zahraniční politiky USA od jejich vzniku až po současnost. Krejčí tímto dílem přispívá do diskuze o roli USA v novodobém světovém uspořádání. Zahraniční autor, jugoslávský velvyslanec v USA v letech 1987–1989, Živorad Kovačević, přispěl publikací *Amerika i raspad Jugoslavije* (2007). V první části knihy odhaluje Kovačević způsob, jakým USA ovlivňovaly vývoj událostí v bosenském konfliktu. Petersonovo dílo *Western Intervention in the Balkans: The Strategic Use of Emotion in Conflict* (2011) se zabývá tím, jak uměla americká a západoevropská diplomacie využít a zneužít emoce ve válce na Balkáně ve svůj prospěch.

Primárním zdrojem bakalářského projektu jsou zmiňované odtajněné dokumenty americké diplomacie *National Security Documents*, které jsou uloženy v Clinton Digital Library. Konkrétně se jedná o dokumenty (*Records on Principals and Deputies Committee Meetings on Bosnia and the Former Yugoslavia 1993-1996*), které jsou záznamy z jednání a schůzek vysokých představitelů americké diplomacie pořádaných s cílem diskuze o politice a strategii vůči BaH v době konfliktu. Archivované dokumenty jsou unikátní tím, že byly až do roku 2003 přísně utajené. Dokumenty byly zpřístupněny v roce 2004 v rámci otevření Clinton Digital Library, jejímž posláním je reflexe Clintonovy prezidentské éry. V současnosti je část dokumentů k dispozici on-line a je volně přístupná veřejnosti. Práce dále čerpá z archivů amerických institucí, jakými jsou např. National Archives, konkrétně Public Papers of Presidents, Library of Congress. Dále také čerpá z archivu CIA, zpravodajské agentury USA. Tyto zdroje nabízí škálu oficiálních dokumentů s výroky, projevy, záznamy z jednání vysokých státních představitelů podílejících se na vývoji konfliktu v BaH. National Archives je nezávislá vládní agentura USA, která uchovává a dokumentuje vládní a historické záznamy. Archiv Public Papers of Presidents poskytuje sbírku chronologicky seřazených oficiálních prezidentských záznamů a dokumentů. Library of Congress je národní knihovna Kongresu USA. V rámci CIA archivu jsou k dispozici různé reporty a záznamy o situaci v BaH. Ačkoli se v případě CIA nejedná o diplomatickou

složku, působí po celém světě ve prospěch USA. Poskytuje zpravodajské služby politikům USA.

Za další primární zdroje, které jsou využity v této práci považuji i publikace, jejichž autory jsou diplomaté, politici, či jim velmi blízcí spolupracovníci podílející se na podobě americké diplomacie. Jedná se například o Richarda Holbrooka, jeho dílo *To end a war* (1996), Ivo Daaldera a publikaci *Getting to Dayton: the making of America's Bosnia policy* (2000), Owenova *Balkan Odyssey* (1995), Wayne E. Berta *The Reluctant Superpower: United State's Policy in Bosnia, 1991-95* (1997), Dereka Cholleta a jeho knihu *The Road to the Dayton Accords: A Study of American Statecraft* (2005) a další. Tyto zdroje považuje autorka práce za důležitá svědectví. Nevýhodou této literatury může být osobní zaujatost a vlastní názor.

Práce rovněž čerpala ze studie finské profesorky politických věd Riiki Kuusisto *Western definitions of war in the Gulf and in Bosnia: The Rhetoric Frameworks of The United States, British and French Leaders in Action* (1999), která srovnává postoje Západu, tedy i USA, vůči konfliktu v Zálivu, a právě konfliktu v BaH. Dále např. Hoeyův článek *The U.S. 'Great Game' in Bosnia* (1995). Při práci jsem využila k dílčímu dokreslení situace archivu New York Times.

2. Diplomacie jako nástroj zahraniční politiky

Diplomacie je velmi často zaměňována se zahraniční politikou, avšak jedná se o dva různé pojmy. Diplomacie je jedním z nástrojů zahraniční politiky, jejím prostřednictvím je usilováno o dosažení vytyčených cílů bez použití fyzické síly.² Výraz diplomacie představuje „soubor všech principů, norem a obyčejů platných pro mezinárodní styk mezi civilisovanými státy“.³ Např. dle Krejčího jde o jednání, ve kterém hledají makroekonomičtí aktéři společné zájmy, na základě nichž usilují o dohodu.⁴ Je uskutečňována prostřednictvím diskuze, kterou vedou představitelé států. Cílem diskuze je nalezení společného řešení. Diplomacie může být oficiální, neoficiální, bilaterální, multilaterální, parlamentní, vojenská, summitová, politická, ekonomická, sportovní, tzv. paradiplomacie, preventivní, veřejná a kulturní.⁵ Diplomatičké vztahy a předpisy stanovuje od roku 1961 Vídeňská úmluva o diplomatičkých styčích (*Vienna Convention on Diplomatic Relations*).⁶ Tato úmluva je souborem pravidel diplomacie, stanovuje normy mezinárodního práva. Je považována za stěžejní dokument v historii mezinárodních vztahů, který podepsala většina států světa.⁷ USA podepsaly úmluvu 29. 6. 1961 a ratifikovaly ji 13. 11. 1972.⁸

2.1. Formy diplomacie

V současnosti výraz diplomacie obsahuje mnohem více aktivit než jen pouhé vyjednávání. Mezi nejznámější formy diplomacie patří např.: stálé reprezentace, reprezentace, účast v mezinárodních organizacích, cesty do zahraničí, přijímání zahraničních návštěv, diplomatičká korespondence, telefonáty mezi státníky, kongresy, summity, porady, konference, jednání, pravidelná zasedání, kuloárová jednání, mezinárodní smlouvy, ad hoc diplomacie (mimořádné úkoly, pověřené osoby), speciální mise a události

² DRULÁKOVÁ, R a DRULÁK, P. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. Vyd. 3. Praha: Oeconomica, 2011.

³ Masarykův slovník naučný. díl II., s. 265.

⁴ KREJČÍ, O., *Mezinárodní politika*, Victoria Publishing, Praha, 1997, s. 221.

⁵ JUNGBAUER, R. Druhy soudobé diplomacie. *Ústav mezinárodních vztahů*. [online], [cit.2020-11-01], Dostupné z: <https://www.iir.cz/article/druhy-soudobe-diplomacie>.

⁶ UN. Vienna Conventions on diplomatic relations, 1961. [online], [cit.2019-12-06], Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf.

⁷United Treaty Nation Collection. 3. Vienna Convention on Diplomatic Relations. [online], [cit.2020-02-22], Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iii-3&chapter=3&lang=en.

⁸ UN Treaty Collections, 3. Vienna Convention on Diplomatic Relations. [online], [cit.2020-01-06], Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iii-3&chapter=3&lang=en.

(mezi než patří kyvadlová vyjednávání či pozorovatelské mise).⁹ Všechny formy diplomacie se mohou vyskytovat ve všech typech diplomacie zmíněných v předešlé podkapitole. Většina výše zmíněných forem byla aplikována ze strany americké diplomacie vůči BaH, avšak vzhledem ke stanovené délce této práce, nelze zmínit všechny takové události. Níže je uvedeno několik příkladů z praxe, které dokládají, že americká diplomacie byla v řešení bosenského konfliktu aktivní.

Dne 4. 7. 1994 byla zřízena americká ambasáda v Sarajevu.¹⁰ Naopak ve stejné době došlo k uzavření jugoslávského konzulátu v Chicagu.¹¹ K uzavření došlo z důvodu rozpadu Jugoslávie a faktu, že USA odmítaly v té době diplomaticky uznat Republiku srbskou (RS).¹² Cesty do zahraničí, zejména do Evropy, byly ze strany USA v době bosenského konfliktu časté. Američtí diplomaté cestovali do Evropy s cílem dohodnout se na spolupráci se spojenci (zejména státy EU) nebo s představiteli válčících stran. Američané se snažili aktivně zjednat kompromisní mírová řešení. Po masakru v Sarajevu počátkem února 1994 byli například pozváni do Washingtonu bosenský předseda vlády Silajdžić, chorvatský ministr zahraničí Granić a nový leader bosenských Chorvatů Zubak.¹³ Setkání bylo uspořádáno s cílem dohody o nové koalici Bosňáků (Muslimů) a Chorvatů, která měla vést

⁹ LEXA, M. 2, Popis obsahu a fungování diplomacie. [2011-05-10], [cit.2020-10-01], Dostupné z:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi2hf3ryfzmAhUIJ1AKHcHDBzcQFjAAegQIARAC&url=https%3A%2F%2Fis.cuni.cz%2Fstudium%2Fpredmety%2Findex.php%3Fdo%3Ddownload%26id%3D67447%26kod%3DJMB131&usg=AOvVaw0o15RgWvVP19Y9ST2o6WEu>.

¹⁰ USA. Department of State. Office of the historian. A Guide to the United States' History of Recognition, Diplomatic, and Consular Relations, by Country, since 1776: Bosnia and Herzegovina. [online], [cit. 2020-02-21], Dostupné z: <https://history.state.gov/countries/bosnia-herzegovina>.

¹¹ Dispatch, Vol 3, No 35, August 31, 1992, Bosnia Chronology: Developments Related to the Crisis in Bosnia: March 10 – August 28, 1992, *Government Publishing Office*, [online], [cit. 2020-02-21], Dostupné z: <https://permanent.access.gpo.gov/gpo41448/dispatch/1992/html/Dispatchv3no35.html>.

¹² Dispatch, Vol 3, No 35, August 31, 1992, Bosnia Chronology: Developments Related to the Crisis in Bosnia: March 10 – August 28, 1992, *Government Publishing Office*, [online], [cit. 2020-02-21], Dostupné z: <https://permanent.access.gpo.gov/gpo41448/dispatch/1992/html/Dispatchv3no35.html>.

¹³ National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-03-01], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>, s. 33.

k unii v BaH.¹⁴ Diplomatičká korespondence, tzv. diplomatic cable nebo také embassy cable (telegram), byla státníky a diplomaty využívána hojně.¹⁵ V průběhu bosenské války proběhla i řada telefonátů mezi státníky. Archiv, ze kterého tato práce čerpá, obsahuje i záznamy telefonických rozhovorů.¹⁶

V průběhu konfliktu uspořádaly neválčící strany mnoho schůzek, porad, konferencí atp. V souvislosti s konfliktem v BaH se velmi často scházeli např. vysocí představitelé americké diplomacie USA v uskupení nazvaném tzv. Principals of Committee of National Security Council (PC).¹⁷ V průběhu konfliktu v BaH bylo navrženo či uzavřeno přes 30 dohod, než byla uzavřena ta finální, Daytonská dohoda. Patří mezi ně například: dohoda o zákazu vojenských letů přes BaH uzavřená při příležitosti Londýnské konference v srpnu 1992, Vance-Owen plán, plán Owen-Stoltenberg, atd. Za ad hod diplomacii označuje Scheffer diplomacii bývalého prezidenta Jimmy Cartera, který na přelomu roku 1994 a 1995 usiloval o pozastavení bojů nejméně na 5 měsíců, což mělo zajistit klid na vyjednávání mírové dohody.¹⁸ Jako příklad speciální mise může posloužit tzv. The Interagency Balkan Task Force (BTF), jež měla za úkol koordinaci sankcí a jejich monitoring a poskytovala podporu zpravodajství OSN.¹⁹

2.2. Preventivní diplomacie a její role v konfliktu

V souvislosti s tématem práce, je předmětem zájmu primárně diplomacie, která je aplikovaná ve fázi předcházení konfliktu, případně ve fázi, kdy je konflikt rozpoutaný,

¹⁴ Local Self-government, Territorial Integrity, and Protection of Minorities: Proceedings of the UniDem Seminar. Council of Europe Pub. 1996. [online], [cit. 2020-03-01], Dostupné z:

<https://books.google.cz/books?id=TF5JDsGeJuUC>, s. 202.

¹⁵ KURBALIJA, J. What is a diplomatic cable. [2010-12-01], [cit. 2020-03-02], Dostupné z:

<https://www.diplomacy.edu/blog/what-diplomatic-cable>.

¹⁶ National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning osnia, *Clinton Digital Library*. [online], [cit. 2020-03-21], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36589>, s. 32.

¹⁷USA. Archives.gov.National Archives Catalog. [online], [cit. 2020-02-21], Dostupné z:

<https://catalog.archives.gov/search?q=%22LPWJC%202012-0798-F%22&sort=naIdSort%20asc>.

¹⁸ SCHEFFER, D. *In The Sit Room: In the Theater of War and Peace*, Oxford University Press, 2018, s.107.

¹⁹ USA.CIA, 1992-06-12 - CIA Memo Establishing The Interagency Balkan Task Force 12-Jun-92, [online], [cit. 2019-11-23], Dostupné z:<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1992-06-12.pdf>.

tzv. preventivní diplomacie.²⁰ Vzhledem k faktu, že se tato práce pohybuje ve fázi již vypuknutého konfliktu, nebude součástí této práce preemptivní diplomacie. Veškeré snahy ze strany americké diplomacie, které předcházely vojenskému zásahu vnímám jako kroky preventivní, jejichž smyslem bylo již rozpoutaný konflikt omezit a vyřešit, nikoli mu předcházet.

Preventivní diplomacie představuje souhrn preventivních aktivit prováděných zpravidla třetí stranou, které vedou k zachování míru či omezení násilí. V preventivní diplomacii je dáván důraz na diplomacii, tzv. nenásilnou variantu řešení konfliktů. Po 2. světové válce se na tento způsob řešení konfliktů soustředila OSN. V roce 1992 zveřejnil generální tajemník OSN Butrus Butrus-Ghálí výroční zprávu OSN s názvem „*Agenda pro mír*“, ve které uvádí, že od podzimu roku 1945 vypuklo ve světě přes 100 konfliktů, ve kterých přišlo přes 20 milionů lidí o život. Dle Ghálího „*preventivní diplomacie je akce, která předchází sporům mezi jednotlivými stranami, a která se snaží předejít a omezit eskalaci násilí v již existujících sporech.*“²¹ Tato definice je dle Zartmana nejvýstižnější.²² Neúspěšné mírové mise OSN ve Rwandě, Somálsku a BaH vyvolaly nedůvěru ve schopnost této instituce vykonávat preventivní aktivity.

2.3. Nástroje a metody preventivní diplomacie

Preventivní diplomacie aplikovaná na konfliktech v mezinárodních vztazích je úspěšná pouze tehdy, jsou-li zvoleny správné nástroje. Agenda pro mír považuje za nástroje preventivní diplomacie *včasné varování, mise k zjišťování faktů, opatření na podporu důvěry, demilitarizované zóny a preventivní rozmístění misí na zachování míru.*²³ Krejčí považuje za nejznámější a nejvyužívanější metody diplomacie alianci a ekonomické nástroje (hospodářskou pomoc či embargo).²⁴ Björkdahl rozlišuje nástroje preventivní diplomacie

²⁰ CORTRIGHT, D. (2005). Collective Preventive Diplomacy: A Study in International Conflict Management. *Perspectives on Politics*, 3(2), 429-430. [online], [cit. 2020-03-20], Dostupné z: doi:10.1017/S1537592705890152.

²¹ OSN. An Agenda for Peace Preventive Diplomacy. [1992-06-17], [cit. 2020-11-01], Dostupné z: https://www.un.org/ruleoflaw/files/A_47_277.pdf.

²² ZARTMAN, W., *Preventive Negotiation: Avoiding Conflict Escalation*, s.1.

²³ UN PEACEBUILDING. Report of the Secretary-General: An Agenda for Peace, Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping. [1992-06-17], [cit. 2020-01-16], Dostupné z: https://www.un.org/ruleoflaw/files/A_47_277.pdf.

²⁴ KREJČÍ, O, *Mezinárodní politika*, Victoria Publishing, Praha, 1997, s. 229-235.

na ekonomické, vojenské, politické, diplomatické.²⁵ Lund využívá v preventivní diplomacii daleko detailnější členění nástrojů. Dělí je do sedmi kategorií. Dle Waisové a Dubského je Lundova kategorizace nástrojů preventivní diplomacie nejvýstižnější.²⁶ První z nich jsou nástroje a mechanismy oficiální diplomacie, které zahrnují např. mírové konference, smírčí řízení, regionální centra pro řešení a předcházení konfliktů. Do druhé kategorie (nástroje neoficiální diplomacie) řadí Lund např. kulaté stoly, činnost významných osobností a novinářů, civilní pozorovatele. Do třetí kategorie (vojenské nástroje a mechanismy) patří preventivní rozmístění ozbrojených sil, zřízení bezletových zón, dohody o neútočení, vytváření demilitarizovaných zón. Do další, čtvrté kategorie (ekonomické a sociální nástroje a mechanismy), jsou zařazeny rozvojová a humanitární pomoc, ekonomické sankce, pomoc uprchlíkům. Politické nástroje patří do páté kategorie a zahrnují např. budování specifických politických institucí a politických systémů, podporu lidských práv, monitorování voleb. Za šestou kategorii označuje Lund právní nástroje, do nichž řadí arbitráž, rozhodnutí mezinárodního soudu, zřizování válečných tribunálů. V sedmé, poslední kategorii nazvané nástroje a mechanismy v oblasti médií a vzdělávání, jsou zahrnuty: zajištění multietnického vysílání, vytváření alternativních zdrojů informací, rozšíření přístupu ke vzdělání, multikulturní vzdělávání.²⁷

²⁵ BJÖRKDAHL, A. 2000. Developing a toolbox for conflict prevention. In *Report of the Krusenbergs Seminar*, Stockholm: SIPRI, [online], [cit. 2020-18-01], Dostupné z: <https://www.sipri.org/sites/default/files/files/misc/SIPRI00PVC.pdf>, s. 17–22.

²⁶ DUBSKÝ, Z. *Preventivní diplomacie: definice a rozvoj konceptu*. s.129, In: VESELÝ, Z. *Diplomacie v měnícím se světě*. Praha: Professional Publishing, 2009 a WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 77-79.

²⁷ LUND, M. (2001). Toolbox for responding to conflicts and building Peace. In: REYCHLER, L., PAFFENHOLZ, T. (eds.) *Peacebuilding: a field guide*, Boulder, CO: Lynner Rienner, s. 16-20.

3. Instituce americké zahraniční politiky

Dle Boháče je zahraniční politika oblast, ve které se velmi zřetelně odráží její nedokonalost a nesoudržnost.²⁸ V případě USA, velmoci, jejíž aktivity jsou bedlivě sledovány zbytkem světa, toto platí dvojnásob.

Za zahraniční politiku USA je zodpovědný prezident, jenž je často označován za jednoho z nevlivnějších aktérů mezinárodních vztahů. Dle ústavy je prezident nejvyšší představitel státu, který reprezentuje zemi v zahraničí, vyjednává se zahraničními partnery, uzavírá smlouvy, přijímá velvyslance, disponuje mnoha diplomatickými pravomocemi, jmenuje a odvolává veřejné činitele atp. Prezident se však na podobě zahraniční politiky nepodílí sám. Další výkonnou složkou, která určuje svými rozhodnutími podobu zahraniční politiky je Kongres.²⁹ Je to Kongres, kdo má právo vyhlásit válku, ačkoli prezident je vrchní velitel ozbrojených sil.³⁰ Kongres je instituce, která povolává vojáky do války a udržuje armádu funkční. Kongres definuje rozpočet a výdaje a také reguluje obchod, včetně toho zahraničního. Jeho hlavní činností je navrhování a schvalování zákonů, než jsou postoupeny prezidentovi. Vztah mezi prezidentem a Kongresem není pevně definován ústavou. Zaleží primárně na osobnosti prezidenta, jakým způsobem zvládne ovlivnit rozhodování Kongresu. Je rovněž na prezidentovi, zda je pouhou loutkou reprezentující primárně zájmy Kongresu, nebo zda je reprezentantem vlastní politiky.³¹ Například za vlády prezidenta Bushe staršího, tedy v době, kdy se USA angažovaly ve válce v Iráku, nastalo tzv. období semknutí se kolem vlajky.³² Znamenalo to, že Kongres maximálně podporoval prezidenta a jeho rozhodnutí. Oproti tomu Clinton, který se v době bosenského konfliktu zasazoval o vojenské akce, se podpory Kongresu nedovolal.³³ Jako prezident neměl Clinton u Kongresu takovou autoritu, která by mu pomohla ovlivňovat rozhodnutí Kongresu, měnit vlastní výroky v činy.

Mezi další významné instituce, které ovlivňují chod zahraniční politiky, patří

²⁸ BOHÁČ, L.: Řízení americké zahraniční politiky. In: *Mezinárodní vztahy 7/1996*.

²⁹ Kongres se sestává ze dvou rovnoprávných komor: Sněmovny reprezentantů a Senát. Obě dvě komory navrhuje zákony, které platí pouze po schválení oběma komorami.

³⁰ USA. Constitution of The United States, Article II – Execution, Section 1 - The President, [online], [cit. 2020-01-26], Dostupné z: <https://constitutionus.com/>.

³¹ Americké centrum. Politický systém. [online], [cit. 2020-01-26], Dostupné z: <http://www.americkecentrum.cz/politicky-system>.

³² Tzv. rally 'round the flag' effect.

³³ KOZÁK, K. a kol., Zahraniční politika USA na počátku 21. století. [online], [cit. 2020-01-26], Dostupné z: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf, s. 64

Ministerstvo zahraničí (The Department of State),³⁴ Ministerstvo obrany (The Department of Defense),³⁵ CIA a zpravodajské služby, Rada národní bezpečnosti (National Security Council, NSC),³⁶ Úřad obchodního představitele USA (Office of the U.S. Trade Representative),³⁷ Úřad pro kontrolu drog a ostatní ministerstva, která se podílejí svou činností na aktivitách zahraniční politiky.³⁸

3.1. Prezident USA

Dle Kissingera je zahraniční politika definována zejména prezidentskými prohlášeními, které bývají předmětem další diskuze v Kongresu.³⁹ Prezident velmi často prostřednictvím takovýchto prohlášení nastoluje tzv. zahraničněpolitickou doktrínu, kterou se řídí bezpečnostní a zahraniční politika. Prezident by však nebyl schopen svou roli naplňovat bez týmu poradců a odborníků. Disponuje poradním týmem, jehož členy si sám vybírá. Je přímo závislý na informacích, které mu o okolním světě zprostředkovávají. Poradci jsou například ministři, členi prezidentské administrativy, diplomaté, asistenti, členové vládních agentur, experti a odborníci mimo prezidentskou administrativu.

3.2. Ministerstvo zahraničí USA

Mezi nejdůležitější členy prezidentova týmu poradců patří ministr zahraničí, který stojí v čele Ministerstva zahraničí. Za prezidenta Bushe vykonával tuto funkci James Baker, který na jaře v roce 1991 vyjednával s Miloševičem. Miloševič dokázal v té době Bakera přesvědčit a získat USA na svou stranu, jelikož trval na zachování jugoslávské federace.⁴⁰ Záhy poté prohlásil Baker v Bělehradě, že USA podpoří myšlenku sjednocené Jugoslávie

³⁴ USA, The Department of State, [online], [cit. 2019-03-12], Dostupné z: <https://www.state.gov/>.

³⁵ USA, The Department of Defense, [online], [cit. 2019-04-12], Dostupné z: <https://www.defense.gov/>.

³⁶ USA. National Security Council. [online], [cit. 2020-03-31], Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/nsc/>.

³⁷ USA. Office of the U.S. Trade Representative, [online], [cit. 2019-04-12], Dostupné z: <https://ustr.gov/>.

³⁸ DRULÁKOVÁ, R a DRULÁK, P. *Tvorba a analýza zahraniční politiky.*, s.73-91.

³⁹ KISSINGER, H. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. Praha: Prostor, 1996. Obzor (Prostor). s. 800.

⁴⁰ RAMET, S. P., *The Yugoslav crisis and the west: avoiding „Vietnam“ and blundering into „abyssinia“*. *East European Politics and Societies*, 8(1), [online], [cit. 2019-12-20], Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0888325494008001007>, s.199.

a neuznají nově vzniklé Chorvatsko a Slovinsko jako nezávislé státy.⁴¹ Baker varoval představitele jednotlivých jugoslávských republik před vyhlášením nezávislosti a faktem, že JLA je připravena zasáhnout.⁴² O několik dní později, 25. 6. 1991, vyhlásilo Chorvatsko a Slovinsko nezávislost. USA tento fakt přijaly. V letech 1992-1993 zastával tuto funkci Lawrence S. Eagleburger, který například v prosinci roku 1992 navrhoval vyjmout BaH z embarga, aby zbytečně netratila oproti již tak silnější srbské opozici.⁴³ Za Clintona, vykonával funkci v době konfliktu v BaH Warren Christopher. Těsně před odmítnutím Vance-Owen plánu, se Christopher účastnil schůzky NSC, kde proběhla kritika USA za pasivitu.⁴⁴ Christopher se ohradil, že USA měly zájem o prevenci případného porušení mezinárodních hranic, chtěly se vyvarovat rozšíření války do zbytku Evropy a zamezit uprchlické vlně. Nicméně po těchto slovech nebyl schopen nabídnout cokoli, co by tyto problémy řešilo.⁴⁵

3.3. Ministerstvo obrany USA

Ministerstvo obrany je vedle Ministerstva zahraničí další důležitou složkou amerického politického systému. Na postu ministra obrany byl za Bushe staršího Richard Cheney, který oznámil koncem června 1992, že USA jsou připraveny pomoci dohlížet a chránit dodávky humanitární pomoci, které směřují do Sarajeva.⁴⁶ Clintonův ministr obrany byl v letech 1993-1994 Les Aspin, kterého vystřídal William J. Perry. V březnu 1995 prohlásil Perry, že USA pracují na tom, aby zamezily rozšiřování konfliktu za hranice BaH a snaží se omezovat násilí tím, že posilují bezletové zóny přes BaH a okolo městských center, ve kterých jsou zakázány těžké zbraně. USA chtěly chránit dodávky humanitární pomoci

⁴¹ BERT, W. *The reluctant superpower: United States' policy in Bosnia, 1991-95.*, s. 35.

⁴² RYCHLÍK, J. Počátek rozpadu Jugoslávie a vznik samostatného Slovinska. [online], [cit. 2020-06-25], Dostupné z: https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/135307/2_PortaBalkanica_3-2011-1_6.pdf

⁴³ Ibidem. s. xv.

⁴⁴ GOEHKO, J.M., OBERDORFER, D. U.S. to study wider options on Balkans. *The Washington Post*. In: Principals Committee Meeting on the Former Yugoslavia, 28 January 1993 [1993-01-29], [cit. 2020-04-03], Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1993-01-29.pdf>.

⁴⁵ BERT, W. *The reluctant superpower: United States' policy in Bosnia, 1991-95.*, s. 195.

⁴⁶ Dispatch, Vol 3, No 35, August 31, 1992, Bosnia Chronology: Developments Related to the Crisis in Bosnia: March 10 – August 28, 1992, *Government Publishing Office*. [online], [cit. 2019-11-16], Dostupné z: <https://permanent.access.gpo.gov/gpo41448/dispatch/1992/html/Dispatchv3no35.html>.

a snížit míru válečných hrozeb v regionu.⁴⁷

3.4. Rada pro otázky národní bezpečnosti

Rada pro otázky národní bezpečnosti (NSC) sehrála důležitou roli v bosenském konfliktu tím, že její role je poradní a slouží k podpoře prezidenta. Rada sdružuje důležité ministry a poradce v jednu instituci. Má pět stálých členů: prezidenta, vice prezidenta, ministra obrany, ministra zahraničí a ministra financí. Prezident má pravomoc připojit do této instituce další relevantní osoby dle vlastního uvážení. V období bosenského konfliktu to byla např. CIA, agentura přinášející v období konfliktu důležité reporty ohledně situace v BaH a okolí.⁴⁸ V té době vykonával funkci ředitele CIA James Woolsey, který byl současně členem rady nejvyšších představitelů (tzv. Principals of Committee, PC). PC je struktura, která se nachází na vrcholu struktury NSC jako tzv. formální agentura skládající se ze sboru národních bezpečnostních poradců. Na schůzkách tohoto uskupení byla v době prezidenta Clintona učiněna ta nejdůležitější rozhodnutí i ohledně situace v BaH.⁴⁹ Mezi členy této agentury patřili v době prezidenta Clintona například: poradce pro otázky národní bezpečnosti Anthony Lake, ministr zahraničí Warren Christopher, ministr obrany Les Aspin, viceprezident Al Gore, jeho poradce Leon Fuerth, předseda sboru náčelníků štábů Colin Powell a později jeho nástupce John Shalikashvili, ředitel CIA James Woolsey a posléze jeho nástupce John Deutsch, velvyslankyně při OSN Madeleine Albright, Lakeův zástupce Samuel Berger, poradce viceprezidenta pro otázky národní bezpečnosti William Perry.⁵⁰

⁴⁷ KUUSISTO, R. *Western definitions of war in the Gulf and in Bosnia: The Rhetorical Frameworks of The United States, British and French Leaders in Action*. Saarijärvi: The Finnish Society of Sciences and Letters and The Finnish Academy of Science and Letters, 1999, s. 116.

⁴⁸ RODMAN, P.: *Presidential Command: Power, Leadership, and the Making of Foreign Policy from Richard Nixon to George W. Bush*, New York, Knopf, 2009.

⁴⁹ SCOTT, J. M. *After the End: Making U.S. Foreign Policy in the Post-Cold War World*, Duke University Press, 2010, s. 50.

⁵⁰ DREW, E. *On the Edge: The Clinton Presidency*, s. 149–53.

4. Americká zahraniční politika po roce 1989

V souvislosti s pádem komunistických režimů ve střední a východní Evropě a zánikem Sovětského svazu na přelomu 80. a 90. let dospěla éra Studené války ke svému konci. USA se do té doby vymezovaly vůči jednomu nepříteli a jeho spojencům. Hrozba a nepřítel byly doposud jasně definovány a známy. S koncem Studené války tradiční rival zmizel, což donutilo USA předefinovat svou zahraniční politiku.⁵¹ USA se odmítaly angažovat v konfliktech, které se odehrávaly v Evropě.⁵² Skončilo období americké proaktivní politiky. Jediná evropská událost, která se odehrála po konci Studené války a byla pro Američany důležitá, byl proces znovusjednocení Německa. Konflikty, který vypukl v BaH, nevěnovala americká diplomacie dostatečnou pozornost. Alespoň z jeho počátku.

4.1. Zahraniční politika G. H. W. Bushe

G. H. W. Bush působil ve funkci prezidenta USA v období 1989-1993, kdy na mezinárodní scéně probíhaly změny v geopolitickém uspořádání. Bushův zájem směřoval do částí světa, které byly pro USA důležité ze strategických důvodů. Např. v roce 1989 intervenovaly USA v Panamě, místu světového významu. V roce 1990 došlo ze strany USA k invazi do Iráku ve snaze pomoci ukončit válku v Zálivu, která vznikla kvůli ropě.⁵³ Evropa však nebyla pro Bushe atraktivní teritorium. Ačkoli podporoval Michaila Gorbačeva a demokratizaci a velmi ho zajímala otázka znovusjednocení Německa, zastával vůči událostem v Evropě rezervovaný postoj. V době kdy se Jugoslávie rozpadala a vznikaly třenice mezi jednotlivými republikami, bylo jeho záměrem co nejméně zasahovat do událostí, které se v Evropě odehrávaly. Nechával Evropu Evropě.⁵⁴ Zpráva CIA z 19. 12. 1991 uvádí, že navzdory faktu, že Bush zastával rezervovaný postoj vůči evropským záležitostem, si americká diplomacie uvědomovala vážnost situace, ve které se oblast bývalé Jugoslávie ocitla. Američané si byli vědomi, že konflikty odehrávající se tou dobou kvůli Chorvatsku, se mohou velmi snadno rozšířit i na teritorium BaH. Američané však doufali,

⁵¹ KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, strategie*. 2., upr. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009, s. 278-279, 283.

⁵² BERT, W. *The reluctant superpower: United States' policy in Bosnia, 1991-95*. s. 74.

⁵³ Důvodem zájmu o tuto oblast byly energetické potřeby USA. Potřeba zajistit plynulost dodávek ropy do USA, (KREJČÍ: 2009, s. 278–279).

⁵⁴ HYLAND, W. G. *Clinton's World: Remaking American Foreign Policy*, Praeger: 1999, s. 9.

že se ES podaří konflikt vyřešit.⁵⁵

Jedním z důvodů, proč se Bushova administrativa odklonila od řešení problémů v Evropě, byla ekonomická situace USA. Země byla po konci Studené války vyčerpána a zadlužena.⁵⁶ Pokud si USA chtěly zachovat své dominantní postavení ve světě, musely se v první řadě postarat o dostatek finančních prostředků, prostřednictvím nichž by svou dominanci mohly umocňovat. Jak zmiňují Drulákoví, národní zájem bývá jedním z nejdůležitějších prvků zahraniční politiky, a stejně tak tomu bylo i v prioritách administrativy prezidenta Bushe. Bush nechtěl utrácet peníze a životy svých lidí v cizí válce.⁵⁷ USA nebyly ochotny se angažovat. Zahraniční politika USA neměla až do prezidentských voleb v listopadu 1992 daný jasný směr, na kterém by se americká administrativa dohodla.⁵⁸ Bushova pasivního postoje vůči konfliktu v BaH využil jeho protikandidát Bill Clinton v prezidentské kampani, která probíhala od listopadu 1992. Clinton využil Bushův zdrženlivý postoj v zahraniční politice ve svůj prospěch v prezidentské kampani.⁵⁹ Ačkoli byla Bushova kampaň zaměřena primárně na domácí politiku, která byla z pohledu americké veřejnosti v neutěšeném stavu, za své skutky vykonané v rámci zahraniční politiky ztratil Bush mnoho příznivců.⁶⁰

4.2. Zahraniční politika Billa Clintona

V době Clintonova nástupu do úřadu nebyla americká administrativa schopna dostatečně rychle zareagovat na změny ve světovém uspořádání. Absence jasně definované zahraniční politiky byla jejím mínusem.⁶¹ Ačkoli Clinton volal v prezidentské kampani po

⁵⁵ USA, CIA, *Bosnia-Herzegovina: On the Edge of Abyss*. [1991-12-19], [cit.2019-12-12], Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1991-12-19.pdf>.

⁵⁶ KUNEŠOVÁ, H. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy ekonomické učebnice. s. 139.

⁵⁷ DRULÁKOVÁ, R a DRULÁK, P. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*, s.22.

⁵⁸ HYLAND, W. G. *Clinton's World: Remaking American Foreign Policy*, s. 10-11.

⁵⁹ Bosnia – Collection Finding Aid, *Clinton Digital Library*. [online], [cit.2019-10-25], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/48948>. s.2.

⁶⁰ KNOTT, S. George H. W. Bush: *Campaigns and Elections*, Miller Center, University of Virginia, [online], [cit.2019-12-12], Dostupné z: <https://millercenter.org/president/bush/campaigns-and-elections>.

⁶¹ BERT, W. *The reluctant superpower: United States' policy in Bosnia, 1991-95*, s. 189. nebo CAMERON, F. 2005. *US Foreign Policy After the Cold War: Global Hegemon or Reluctant Sheriff?* Vol. 2nd ed. London: Routledge. Dostupné z:

opravdovém vůdcovství (*real leadership*) a navrhoval ráznější přístup k řešení bosenského konfliktu než vykazovala Bushova administrativa,⁶² jednala jeho administrativa v této záležitosti zpočátku spíše zdrženlivě. Ke změně postoje americké diplomacie k válce v BaH přispěla mezinárodní média, která přinášela neutěšené informace z místa konfliktu a podávala svědectví o vývoji situace. V letech 1994 a 1995 proběhlo několik incidentů,⁶³ které společně s vytvářenými mediálními obrazy a impulsy přesvědčily Clintona a jeho politiky k rozhodnutí o proaktivnějším postoji.⁶⁴ Henry Kissinger prohlásil, že to, co Clinton zamýšlí, nemůže fungovat. Jako jeden z důvodů zmínil příliš vysoké náklady pro americkou stranu. Dle Kissingera, nepřinášely tyto aktivity Spojeným státům žádný přínos v oblasti národního zájmu.⁶⁵ S Clintonovým postojem nesouhlasila část Kongresu, většina americké armády a veřejnosti.⁶⁶ I přes tento fakt bylo rozhodnuto, že jednotky NATO pod velením americké diplomacie provedou koncem léta 1995 letecké útoky na bosensko-srbské cíle.⁶⁷

<http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&AuthType=ip.shib&db=nlebk&AN=152127&lang=cs&site=ehost-live&scope=site>.

⁶² ROSENTHAL, A. The 1992 Campaign The Republicans; Clinton Attacked on Foreign Policy, *N.Y. Times*, [1992-07-28], [cit.2019-11-01], Dostupné z: <https://nyti.ms/29m6LYn>.

⁶³ Např. v roce 1994, na jaře, proběhlo bombardování Gorazde. V květnu 1995 bombardovali Srbové Sarajevo a zajali srbské jednotky OSN. (WAYNE: xvii-xviii).

⁶⁴ BERT, W. *The reluctant superpower: United States' policy in Bosnia, 1991-95*, s. 220-225.

⁶⁵ CHOLLET, D. H. *The road to the Dayton accords: a study of American statecraft*. s. x.

⁶⁶ *Ibidem*, xi.

⁶⁷ Congressional Research Service, Bosnia and Herzegovina: Background and U.S. Policy, [2019-04-5], [cit. 2019-10-03], Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/R45691.pdf>.

5. Postoj USA vůči konfliktu v BaH

5.1. 1992 - neochota intervenovat

Ihned po vypuknutí konfliktu v BaH byla OSN mezi prvními, kdo se zapojil do řešení konfliktu. OSN vydávala rezoluce a vyjednávala.⁶⁸ Např. v květnu po vzniku konfliktu, uvalila Rada bezpečnosti ekonomické sankce na bývalou Jugoslávii (rezoluce OSN č. 757). Sankce obnášely obchodní embargo, zmrazení majetku v zahraničí, zákaz veškerých služeb týkajících se letectví či zbraní, zákaz letecké dopravy, atp.⁶⁹ Sankce však neměly velký efekt, jelikož nebyly dodržovány.⁷⁰

Vůdčím uskupením v řešení bosenského konfliktu měla být ES (od 1. 1. 1993 EU). Předpoklad pro tuto roli byly např. blízkost teritoria a fakt, že se konflikt odehrával na půdě Evropy. EU však nebyla zpočátku konfliktu schopna efektivní odpovědi na vzniklou krizi. Důvodem byla neschopnost dohodnout se na postupu a nepřipravenost na vojenskou intervenci.⁷¹ Baker odsoudil Evropu za nečinnost a vytváření zmatku.⁷² Dover naopak míní, že EU konala, avšak její činy konflikt neomezily ani nepozastavily, naopak jej akcelerovaly.⁷³ Jelikož EU nebyla sama schopna vojenské akce, vyvíjela tlak na vojenskou podporu ze strany USA.

Američané se však odmítali do konfliktu zapojit. Bush zástával názor, že pro USA

⁶⁸ USA měly na nátlak OSN a ES poskytnout vojenskou podporu a ovlivňovat sousední stát k mobilizaci ve prospěch spojenců. Společnými silami by se vytvořil větší tlak na aktéry bosenského konfliktu. ES věřilo, že USA jsou tím, kdo může podpořit mírový proces. (KUUSISTO : 11)

⁶⁹ Resolution 757 (1992), UNSC. [online], [cit.2019-11-21] Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/752\(1992\)](https://undocs.org/S/RES/752(1992)).

⁷⁰ WEISS, T.G. *Political gain and civilian pain: humanitarian impacts of economic sanctions*. Rowman & Littlefield, 1997, s. 158–159.

⁷¹ Západ byl zaměstnán sjednoceným Německem, situací ve střední a východní Evropě (kde v nově vzniklých státech docházelo k transformaci politických a ekonomických systémů) a denuklearizací v zemích bývalého Sovětského svazu.

⁷² BAKER.J., *The Politics of Diplomacy*, s 639-42.

⁷³ DOVER, R. The EU and the Bosnian Civil War 1992 1395: The Capabilities 13Expectations Gap at the Heart of EU Foreign Policy. *European Security* [online]. 2005, 14(3), 297-318 [cit. 2020-04-28]. DOI: 10.1080/09662830500407770. ISSN 09662839.

bude nejlepší, když budou co nejméně zasahovat do evropských záležitostí.⁷⁴ Americká diplomacie se domnívala, že vojenská intervence ze strany externích aktérů válku neukončí.⁷⁵ Bush i převážná část veřejnosti byli přesvědčeni, že teritorium bývalé Jugoslávie není pro jejich zemi ničím atraktivní a neviděli důvod proč posílat vlastní vojáky do cizí války. Veřejnost byla v otázkách zahraniční politiky oproti dobám minulým strážlivější. Dle průzkumu veřejného mínění byla podpora aktivit v zahraniční politice počátkem 90. let nižší než počátkem 70. let. Například pro pomoc zajišťovat bezpečnost spojencům v zahraničí bylo v roce 1974 celkem 61 % Američanů oproti 41 % na počátku 90. let. Ochranu slabších národů vůči vnějším agresorům podpořilo v roce 1974 57 % americké veřejnosti oproti 21 % počátkem 90. let.⁷⁶ Na jednu stranu odmítali Američané utrácet peníze a riskovat životy vlastních vojáků v cizí válce, na druhou stranu ale nechtěli být vnímáni jako, že je situace v BaH nezajímá.⁷⁷

USA se vojensky neangažovaly, ale prosazovaly vyjednávací praktiky a ekonomické sankce. Dne 24. 5. 1992 prohlásil Baker, že před užitím fyzické síly by se měly zkusit využít veškeré politické, diplomatické a ekonomické nástroje. Např. v květnu 1992 navrhovali zástupci americké diplomacie pro případ, že by násilí ze strany SRJ neustávalo, zpřísnění sankcí na SRJ a jejich vyčlenění z RB.⁷⁸ V průběhu srpnové Londýnské konference předložili američtí diplomaté nastavení vyjednávacího mechanismu, jehož prostřednictvím by znesvářené strany dosáhly dohody. Eagleburger zmiňuje, že již v průběhu konference vyjádřila vláda SRJ souhlas s tímto návrhem. Problémem byl fakt, že navrhovaný

⁷⁴ BUSH, G., Remarks by the President to West Point Cadets, U.S. Military Academy, West Point, N.Y., January 5, 1993, *Office of the White House Press Secretary*, [1993-01-05], [cit.2019-11-18], Dostupné z: <https://digitallibrary.utah.gov/awweb/awarchive?type=file&item=83557>.

⁷⁵ National Intelligence Estimate 29/15-92: A Broadening Balkan Crisis: Can It Be Managed? 01 – Apr – 92, Bosnia, Intelligence, and the Clinton Presidency, Special Colleciton, *CIA*. [1992-04-01], [cit. 2019-11-02], Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1992-04-01.pdf>.

⁷⁶ REILL, J. E., ed., *American Public Opinion and US Foreign Policy* (Chicago:Chicago Council on Foreign Relations, 1995) p.6, and Arthur Schlesinger, Jr, *Back to the Womb? Isolationism's Renewed Threat*, *Foreign Affairs*, July/August 1995, p. 7. [online], [cit. 2019-11-02], Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1995-07-01/back-womb-isolationisms-renewed-threat>
<https://www.cato.org/publications/publications/public-opinion-us-foreign-policy>.

⁷⁷ BERT, W. *The Reluctant Superpower: United State's Policy in Bosnia, 1991-95*, s. xxii.

⁷⁸ *Dispatch Vol 3, No 19, May 11, 1992*, [2003], *Achieving National Consensus on the FREEDOM Support Act*, *Government Publishing Office*. [2003], [cit.2019-11-23], Dostupné z: <https://permanent.access.gpo.gov/gpo41448/dispatch/1992/html/Dispatchv3no19.html>.

vyjednávací mechanismus musel být schválen všemi aktéry konfliktu. Všichni účastníci vyjednávání museli dále souhlasit s principy Charty OSN a Rady bezpečnosti a spolupráce v Evropě (CSCE). To znamenalo, že všechny strany musely být svolné přijmout závazek poklidného řešení sporu, respektování teritoriální integrity ostatních států, odmítání změny hranic za užití síly, garance základních lidských práv, včetně práv menšin, umožnění bezpečného návratu utlačovaných menšin do jejich domovů, a ochotně se podílet na humanitární pomoci.⁷⁹ Srbové projevíli vůli snížit míru násilí již v průběhu Londýnské konference, avšak míra a intenzita násilných akcí z jejich strany se v následujících měsících naopak zvýšila.⁸⁰ Ani své ostatní závazky Srbové nedodržovali (např. porušili dohodu o zákazu přeletu vojenskými letouny přes BaH, útoky na bezbranné civilisty pokračovaly a narůstaly).⁸¹

USA se v průběhu roku 1992 zasazovaly o ukončení konfliktu mnoha způsoby, avšak vždy bez užití fyzické síly. Bushův názor na užití vojenské síly v BaH nezměnila ani rétorika Billa Clintona v prezidentské kampani 1992. V tomto roce prosadily USA v rámci OSN např. ekonomickou izolaci SRJ. Dále podpořily např. zákaz přeletů bojových letounů přes BaH, užití válečných lodí NATO pro posílení ekonomických sankcí v Jadranském moři či vyslání mírových jednotek OSN do Makedonie, jejichž úkolem bylo předejít vpádu srbských vojenských jednotek do země.⁸² USA se prostřednictvím diplomatických styků s vládami Chorvatska a BaH snažily zamezit rozšíření konfliktu do sousedních zemí. Naopak v souvislosti se srbskou agresivitou odmítly navazovat diplomatické vztahy se SRJ.⁸³

Koncem roku 1992 však byla situace v BaH stále tíživá. ES, OSN ani USA nebyly schopny ani ochotny razantněji zasáhnout. Násilí páchané na civilistech neustávalo, dodávky humanitární pomoci byly nejisté, bombardování bosenských měst v průběhu roku zesílilo. Evropa nebyla schopna vzájemné dohody ohledně intervence v BaH. Snaha Američanů

⁷⁹Dispatch, Vol 3, No 35, August 31, 1992, Bosnia Chronology: Developments Related to the Crisis in Bosnia: March 10 – August 28, 1992, *Government Publishing Office*. [online], [cit. 2019-11-16], Dostupné z: <https://permanent.access.gpo.gov/gpo41448/dispatch/1992/html/Dispatchv3no35.html>.

⁸⁰News Summary, Serbs agree to halt Bosnian siege, August 28, 1992, A6. *New York Times*, [online], [cit. 2020-04-06], Dostupné z: <https://nyti.ms/29m9cdA>.

⁸¹ U.S. Department of State Dispatch Supplement (DSDS), 9/1992, s. 14, 30-31; (DSDS), 28.12.1992, s.925.

⁸² New York Times, December 12, L7.

⁸³ US Department of State Dispatch Supplement (DSDS), September 1992, s. 22.

snížit míru násilí a ukončit konflikt při užití diplomatických nástrojů nepadla na úrodnou půdu.⁸⁴ Bush koncem roku zmínil, že brzy budou mít USA nového prezidenta, a že ponechá tyto záležitosti, s jeho plnou podporou, již na něm.⁸⁵

5.2. 1993 – nejasná strategie

5.2.1. Tvorba strategie a Vance-Owen plán

První Clintonovo prezidentské nařízení ze dne 22. 1. 1993 deklaruje zájem administrativy řešit situaci v BaH. Dokument odkazuje na další jednání PC naplánované na 27. 1. 1993, na kterém měla být zahájena jednání ohledně strategie vůči situaci v bývalé Jugoslávii, tedy i v BaH, a jednání ohledně Vance-Owen (V-O) plánu.⁸⁶ Memorandum ze schůzky PC konané nikoli 27., ale 28. 1. 1993, neuvádí žádnou bližší zmínku o V-O plánu. PC se věnovali výhradně tvorbě strategie. Berger volal po posílení bezletových zón a zvážení, zda nezrušit embargo na dovoz zbraní do BaH. Lake navrhoval strategii se třemi fázemi, avšak ta postrádala přesně definovaná pravidla.⁸⁷ Další bod k řešení mělo být pokračování v jednání ohledně Vance-Owen (V-O) plánu, který byl tvůrci, Davidem Owenem, britským ministrem zahraničí a Cyrus Vancem, americkým vládním úředníkem, představen na ženevské konferenci dne 29. 10. 1992. Architekti plánu předpokládali, že by mírový návrh mohl vyhovovat všem válčícím stranám a mohl by tak být potencionálním řešením konfliktu. Návrh počítal se zachováním BaH ve stávajících hranicích a s přenecháním pravomocí vládám vládnoucích v provinciích rozdělených na základě dominujících etnik. Děлил zemi na deset provincií, z nichž tři měly být bosňácké, tři srbské

⁸⁴ REUTERS, Bush's Bosnia Remarks: Halting a Cruel War, [1992-10-03], [cit. 2020-03-18], Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1992/10/03/world/bush-s-bosnia-remarks-halting-a-cruel-war.html>.

⁸⁵ Dispatch, Vol 3, No 51, December 21, 1992, America Must Remain Engaged, *Government Publishing Office*. [online], [cit.2019-11-17], Dostupné z: <https://permanent.access.gpo.gov/gpo41448/dispatch/1992/html/Dispatchv3no51.html>.

⁸⁶ 1993-01-22, Presidential Review Directive 1 re U.S. Policy Regarding the Situation in the Former Yugoslavia, *Clinton Digital Library*. [online],[cit.2019-11-17] Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12299>.

⁸⁷ 1993-01-29 BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on the Former Yugoslavia January 28, 1993, *Clinton Digital Library*, [online],[cit.2020-05-10] Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12303>.

a dvě chorvatské. O desátou provincii, Sarajevo, se měly dělit všechny tři vlády společně (vlády BaH, RS a chorvatské enklávy BaH).⁸⁸ Zpráva BTF z 1. 2. 1993 zmiňuje v souvislosti s V-O plánem fakt, že s navrhovanou demilitarizací BaH, kterou plán zahrnoval, souhlasili Bosňáci a bosenští Chorvaté. Kdo tento návrh odmítl byli bosenští Srbové. Požadavky na drobné úpravy mapy ve V-O plánu akceptovali zase jen Srbové a Chorvaté pod podmínkou, že musí být zachován princip dělení dle etnik. V případě, že by tyto dvě strany měly přijít o větší část území, s největší pravděpodobností by uvažovaly o vzájemné dohodě na úkor Bosňáků.⁸⁹ V té době podporovala plán i Západní Evropa (ZE), ačkoli ji zajímalo zejména to, jak se bude mírový návrh realizovat v praxi, kdo jej bude financovat a kdo poskytne vojáky. Detaily, které zajímaly ZE byly důležité, jelikož jen těžko lze úspěšně realizovat plán bez jasně daných detailů. Západní diplomaté uvažovali, že pokud tyto detaily nebudou vymezeny, mohou při realizaci vznikat problémy a celý plán tak může ztroskotat na drobnostech.

Druhá schůzka PC ohledně strategie vůči bývalé Jugoslávii byla uspořádána 3. 2. 1993. Jako jeden z bodů tohoto setkání je zmíněn odklon od V-O plánu a tvorba vlastní strategie. Důvodem tohoto směřování bylo nepochopení mezi USA a EU a také neshoda mezi PC na V-O plánu.⁹⁰ V souvislosti s tvorbou strategie neměla americká diplomacie jasné představy, co chce, a jakým směrem by se měla ubírat. PC neměli vytvořen žádný konkrétní plán a už by zatracovali jiný, bez nějakých pádnějších argumentů. V-O plán však měl ještě dostat šanci.

Gore na jednání následující den prohlásil, že Bosňáci mají mnohem větší legitimitu na úpravu mapy V-O plánu, než jeho tvůrci dovolí. Při této příležitosti se probírala možnost, že by byla implementace V-O plánu podporována za asistence amerických vojenských sil. Na příspěvek Bergera, který navrhoval nechat celou záležitost na Evropanech se Clinton ohradil komentářem, že pokud by toto USA učinily, ztratily by v očích celého světa svou jedinečnou pozici. Lake uzavřel jednání s tím, že v souladu s V-O plánem začnou pracovat

⁸⁸ O'BALLANCE, E. (1995) The Vance-Owen Plan: November–December 1992. In: *Civil War in Bosnia 1992–94*. Palgrave Macmillan, London, s. 118.

⁸⁹ 1993-02-01, BTF Paper re Yugoslavia Policy Options Likely Responses, *Clinton Digital Library*, [online],[cit.2020-05-10] Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12304>.

⁹⁰ 1993-02-04, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on Yugoslavia February 3, 1993, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-10] Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12306>.

na postupu.⁹¹ Zápis ze schůzky z 8. 2. 1993 dokumentuje, že se žádná vlastní náhradní strategie ze strany USA tvořit nebude a že se bude postupovat dle V-O plánu s důrazem na snahu vydobýt pro Bosňáky větší teritoriální zisky.⁹² Clintonova administrativa oznámila oficiálně 10. 2. 1993, že se aktivně zapojí do jeho implementace.⁹³

V únoru roku 1993 byla Clintonova administrativa teprve v počátcích svých jednání ohledně nové strategie vůči konfliktu v BaH a nebyla schopna do té doby cokoli nabídnout. Od ledna do února neměla PC moc času na tvorbu požadované strategie. Vzhledem k faktu, že Clinton apeloval na ráznější akci vůči bývalé Jugoslávii již během prezidentské kampaně v roce 1992, dalo se předpokládat, že bude mít jeho administrativa nějakou konkrétnější představu. Avšak ani v kampani nepadly, vyjma podpory zavedení bezletových zón přes teritorium BaH, žádné konkrétní kroky na jejichž základě by případně zasahoval. Posílení bezletových zón navíc podporoval i Bush. USA souhlasily s V-O plánem v době, kdy samy neměly co nabídnout v otázce řešení bosenského konfliktu.

Aktivní zapojení USA do V-O plánu většina vlád ocenila, přestože byla očekávání výraznějšího angažmá od USA mnohem větší. BaH frakce ocenily přístup USA a doufaly, že zapojení Američanů do V-O plánu zvýší jejich šance na změnu jeho podmínek. Bosňáci doufali, že tento plán eventuálně podpoří užití síly ze strany externích aktérů. Bosenští Srbové naopak doufali, že tato diplomatická aktivita užití síly zabrání. Bosenští Chorvaté vnímali tento krok jako utvrzení v územních ziscích, které jim sliboval V-O plán. OSN vítala zapojení USA a doufala, že USA poskytnou finance a personál pro implementaci plánu. ZE očekávala od USA konkrétní asistenci, která by zahrnovala poskytnutí vojenských jednotek a finance. Fakt, že by USA podpořily pouze tvorbu bezletových zón, se jim zdál nedostatečný. ZE očekávala, že USA bude aktivnější. V jejich očích byly USA neochotné a zdráhavé. Např. Britové podmiňovali poskytnutí svých jednotek účastí amerických jednotek. Země jako Španělsko, Belgie vzkazovaly, že pokud se nesníží hrozba násilí jejich

⁹¹ 1993-02-05, Minutes of the Principals Committee Meeting on Bosnia, February 5, 1993, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-10] Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12307>.

⁹² 1993-02-08, Office of European Analysis Memo re Deputies Committee Meeting on the Former, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-10] Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12308>.

⁹³ 1993-02-10, Office of European Analysis Memo re Deputies Meeting on Bosnia Policy, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-10] Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12309>.

jednotkám v BaH, nebudou váhat a své jednotky stáhnou.⁹⁴

Zatímco Evropa čekala od USA větší zapojení, americká diplomacie řešila, jak dosáhnout, aby byl plán podepsán všemi znesvářenými aktéry. V-O plán byl podepsán dne 25. 3. 1993, avšak jen zástupci dvou stran, bosensko-chorvatským vůdcem Bobanem a prezidentem BaH Izetbegovićem. Karadžić, prezident RS, podpis odložil a podmínil jej schválením Národního shromáždění RS.⁹⁵ V-O plán nakonec podepsán nebyl, ačkoli byl dne 30. 4. Karadžićem podepsán. Plán byl zamítnut Národním shromážděním RS dne 6. 5. 1993 a postoupen referendu, ve kterém byl 96% většinou dne 16. 5. 1993 zamítnut.⁹⁶ V-O plán nebyl schválen a neexistovala ani žádná jiná strategie vůči situaci v BaH.

Z pohledu USA lze konstatovat, že ztratily necelých pět měsíců času, po který mohly být produktivnější. Clintonově administrativě trvalo několik týdnů od nástupu do úřadu, než došla k závěru, že není schopna vytvořit vlastní strategii, se kterou by se pokusila konflikt řešit a že bude lepší přijmout ne zcela optimální, ale aspoň nějaký plán. Akceptace V-O plánu a podpora bezletových zón ze strany USA přišla ostatním aktérům nedostatečná. Veškeré snahy však vešly vniveč, jelikož bosenští Srbové odmítli na návrh přistoupit.

5.2.2. *Neúspěšný Lift and strike*

Na jaře 1993, poté co bosenští Srbové zamítli V-O plán, se mezi bosenskými Chorvaty a Bosňáky rozpoutaly ozbrojené střety. Vznikla tzv. triangulární válka.⁹⁷ Clinton nebyl proti pomoci, byl však striktně proti samostatnému jednání. Věděl totiž, že by bylo těžké získat podporu domácích, ale i ostatních evropských států.⁹⁸ Clinton byl přesvědčen, že musí něco učinit. Od zamítnutí V-O plánu padlo několik návrhů v souvislosti s řešením bosenského konfliktu. Např. v březnu přišli americký vyslanec Bartholomew společně se

⁹⁴ 1993-02-19 B, BTF Memorandum re Reactions to Secretary Christopher's February 10 Announcement of U.S. Policy toward the Former Yugoslavia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit. 2020-04-09], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12311>.

⁹⁵ The University of Edinburgh, Peace Agreements Database. *The Vance-Owen Plan*. [online], [cit. 2020-03-19], Dostupné z: <https://www.peaceagreements.org/wview/606/The%20Vance-Owen%20Plan>.

⁹⁶ „Minorities at Risk Project, Chronology for Serbs in Bosnia, 2004“ *Refworld. Minorities at Risk Project*. [online], [cit. 2020-05-06], Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/469f386dc.html>.

⁹⁷ HLADKÝ, L. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. s. 274-275.

⁹⁸ DREW, Elizabeth, *On the Edge: The Clinton Presidency*, s. 150-155.

svým ruským protějškem Churkinem s návrhem na zastavení obléhání Sarajeva. Tento návrh obnášel vytvoření 30 km demilitarizované zóny kolem města.⁹⁹ Dále padl návrh na tvorbu bezpečných zón (tzv. safe havens) pod záštitou OSN.¹⁰⁰ Návrhy však počítaly pouze s asistencí OSN. Ačkoli USA odmítaly užít vojenskou sílu v konfliktu, neznamenalo to, že o tom nepřemýšlely. Koncem března vydala BTF tři memoranda, která uvažovala nad třemi scénáři a jejich dopady, pokud by bylo užito hrozby leteckých útoků vůči bosenským Srbům. První možnost zvažovala pouze hrozbu útoky,¹⁰¹ druhá varianta uvažovala k hrozbám připojit eventuelně možnost částečného zrušení embarga na dovoz zbraní (tuto verzi vítal Izetbegović).¹⁰² Znamenalo to, že by Bosňáci měli přístup pouze k lehkým zbraním. Třetí scénář uvažoval o hrozbách v kombinaci s úplným zrušením embarga.¹⁰³ Poslední scénář se stal předlohou pro konkrétní návrh s názvem Lift and strike (tzv. zrušit a udeřit), se kterým přišla v květnu americká diplomacie. Jak již bylo zmíněno výše, zrušení embarga (lift) by Bosňákům umožňovalo lepší vyzbrojení se v boji proti Srbům a lepší obranyschopnost. Druhá část návrhu (udeřit) schvalovala užití leteckých útoků vůči Srbům za podpory spojeneckých jednotek (v případě, že by pokračovali v agresii).¹⁰⁴ Myšlenka na zrušení embarga byla představena již v průběhu Clintonovy prezidentské kampaně v roce 1992¹⁰⁵ a také často zaznívala jako jedna z možných variant na řešení bosenského konfliktu při

⁹⁹ 1993-03-23A, BTF Memorandum re Evaluation of Revised OSD Paper on Lifting Siege of Sarajevo, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-10], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12317>.

¹⁰⁰ 1993-03-23C, BTF Memorandum re Establish Safe Havens Around Srebrenica and Other, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-10], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12319>.

¹⁰¹ 1993-03-23D, BTF Memorandum re Likely Consequences of Warnings of Air Strikes, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-10], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12320>.

¹⁰² National Security Council and Records Management Office, “Declassified Documents concerning Bosnia,” *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-12], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36589>, s. 6.

¹⁰³ 1993-03-23F, BTF Memorandum re Likely Consequences of Fully Lifting the Arms Embargo on Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-10], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12322>.

¹⁰⁴ National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia. *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-03-19], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>, s. 14.

¹⁰⁵ IFLFILL, G. Clinton takes aggressive stances on role of U.S. in Bosni Conflict. *N.Y. Times*, [1992-10-08], [cit. 2020-03-19], Dostupné z: <https://nyti.ms/29bgikG>.

jednáních NSC.¹⁰⁶ Američané byli přesvědčeni, že tato strategie je nejlepší jak pro zastrašení agresora, tak pro udržení dobrých vztahů se spojenci a Ruskem.¹⁰⁷ Američané předpokládali, že vojenské útoky na bosenské Srby by s největší pravděpodobností vyvolaly protiútoky ze strany Ruska a ostatních zemí a zvýšily by pravděpodobnost nárůstu násilí.¹⁰⁸

Dojít k finální verzi tohoto návrhu v týmu PC nebylo jednoduché a trvalo celé dva dny, než se shodli na finální podobě. Pro návrh byli například Gore, Lake, Albrightová, senátoři obou stran, experti na Balkán. Ve finále ale vešly veškeré snahy vniveč, jelikož jejich plán byl v Evropě zamítnut. Důvodem byly obavy o životy vlastních vojáků, jelikož to byli evropští vojáci, kdo byl v rámci UNPROFOR nasazen v teritoriu BaH. V případě, že by se aktéři bojů začali vyzbrojovat, hrozilo vypuknutí ještě většího násilí než doposud a vojáci UNPROFOR by tak čelili ještě většímu riziku ohrožení na životech. Také možnost leteckých úderů spojeneckými jednotkami NATO by toto riziko zvyšovala.¹⁰⁹ Evropané odmítali Lift and strike a Američané se odmítali do akce v BaH pouštět sami.

5.2.3. *Safe Areas*

V květnu 1993 došlo ze strany USA, Velké Británie, Španělska a Ruska k podpisu nového plánu tzv. Joint Action Plan, který stanovoval ochranu šesti oblastí v BaH (tzv. safe areas)¹¹⁰ i za cenu užití síly. Tento plán měl dokázat schopnost spolupráce Ruska se Západem (USA a EU).¹¹¹ Na schůzce dne 6. 5. se představitelé americké diplomacie shodli, že užití americké pozemní vojenské síly nebude použito, dokud to nebude nezbytně nutné. Avšak nikde nebylo stanoveno kritérium pro tento stav. Ohledně užití letecké vojenské síly nebyli PC schopni dohody. Dne 17. 5. bylo definitivně rozhodnuto. Letecká síla měla být užita pouze s cílem zachránit členy spojeneckých jednotek UNPROFOR, a to

¹⁰⁶ National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-03-19], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>, s. 14.

¹⁰⁷ National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-03-19], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>, s. 19.

¹⁰⁸ 1993-03-23D, BTF Memorandum re Likely Consequences of Warnings of Air Strikes, *Clinton Digital Library*, accessed May 10, 2020, <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12320>.

¹⁰⁹ DREW, E., *On the Edge: The Clinton Presidency*, s. 155–156.

¹¹⁰ Bihac, Gorazde, Sarajevo, Srebrenica, Tuzla, Zepa.

¹¹¹ WAYNE, B. *The reluctant superpower: United States' policy in Bosnia, 1991-95*, s. 203.

pouze pokud o to sami požádají. Letecká síla neměla být v žádném případě užita na pomoc s ochranou a obranou bezpečných zón.¹¹² Neochota Američanů zastavit Srby byla evidentní. Američané byli ochotni užít leteckou sílu, avšak nikoli k potlačení agresora, ale pouze za účelem ochrany životů spojeneckých vojáků. Dle Berta poskytoval tento plán Američanům možnost zapojit se do řešení konfliktu bez vynaložení větších nákladů a úsilí.¹¹³ Byli to převážně Evropané, kdo byl v rámci UNPROFOR nasazen do těchto oblastí a kdo riskoval životy. Navíc systém na autorizaci užití letecké síly, který Američané s návrhem akceptovali, byl složitý. Autorizace útoků podléhala dvojitému souhlasu (tzv. dual key), což znamenalo, že obě organizace, OSN a NATO, musely dát souhlas, aby byl útok schválen. Každá z těchto organizací však disponovala současně právem veta. Souhlas či právo veta mohl být uplatněn na důvod, dobu či místo útoku. Vzhledem k takto nastavenému systému se nedalo očekávat, že jakákoli akce bude učiněna rychle a efektivně.¹¹⁴

Po nástupu Clintona do role prezidenta očekávali všichni změnu v zahraniční politice, proaktivnější postoj vůči konfliktu v BaH.¹¹⁵ EU byla na jednu stranu neschopná dohody ohledně postupu v bosenském konfliktu a příliš spoléhala na pomoc ze strany USA, na druhou stranu však byla jediná, kdo do válkou postiženého teritoria vysílal své vojáky, byť s jinými než útočnými úmysly. USA se však odmítaly v konfliktu vojensky angažovat z několika důvodů. Američané nechtěli ohrozit životy evropských vojáků, kteří byli v teritoriu BaH nasazeni. Dále si nechtěli poškodit vztahy s Ruskem, které v té době sympatizovalo se SRJ. Po konci Studené války se zdálo, že by se vztahy mezi Spojenými státy a Ruskem mohly normalizovat. Svítala naděje, že by se z letitých rivalů mohli stát spojenci. Dalším z důvodů bylo zastavení uprechlického proudu, který z BaH proudil do sousedních zemí a západní Evropy.¹¹⁶ Clinton odmítal jednostranně zrušit embargo na

¹¹² National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-03-19], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>. s.16.

¹¹³ WAYNE, B. *The reluctant superpower: United States' policy in Bosnia, 1991-95*, s. 190.

¹¹⁴ CHOLLLET, D. *The road to the Dayton Accords: A study of American statescraft*, s.5.

¹¹⁵ 1993- 0219B, BTF Memorandum re Reactions to Secretary Christopher's February 10, Announcement of U.S. Policy toward the Former Yugoslavia, *Clinton Digital Library*. [online], [cit.2020-03-27], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12311>.

¹¹⁶ Hearings Before Committee on Armed Services United States Senate, 104th Congress, January 12, 1995, s. 5.

zbraně, aby neoslabil OSN, neohrozil mezinárodní spolupráci a také nechtěl rozdělit NATO, které by pod jeho velením zaútočilo na srbské pozice. Nechtěl posílat americké vojáky pod mandátem OSN do boje.¹¹⁷

5.3. 1994 – pokrok

5.3.1. Federace BaH

Bombardování ze strany bosenských Srbů na trhu v Sarajevu počátkem února 1994 otráslо všemi.¹¹⁸ V souvislosti s touto událostí navrhovala americká diplomacie zpřísnění sankcí na Srby¹¹⁹ a požadovala, aby se stáhli ze svých pozic pod hrozbou útoků NATO.¹²⁰ Na schůzce PC dne 22. 3. zazněl všeobecný souhlas, že by se USA měly podílet zapojením leteckých sil. K žádnému konkrétnímu závěru však na schůzce nedošlo.¹²¹ Také EU nebyla schopna dohody ohledně užití letecké síly. Německo, Francie a Belgie byly pro okamžité užití, avšak Španělsko, Řecko a Velká Británie byly proti.¹²²

V mezičase jednání o tom, jakou zvolit strategii vůči bosenským Srbům se povedlo Američanům dovést dva aktéry konfliktu ke vzájemné dohodě. Ačkoli Američané zastávali myšlenku jednotné BaH,¹²³ došli v dané situaci k závěru, že větší šanci k dosažení míru než cokoli jiného, bude mít koalice Bosňáků a Chorvatů (tzv. Federace Muslimů a Chorvatů, Federace BaH). Na jednu stranu koalice dělila zemi dle etnik, na druhou stranu spojovala dvě z nich za účelem dosažení jednoty a síly. Christopher vyjádřil tento záměr slovy, že tyto

¹¹⁷ CLINTON, B. *My Life*. Alfred A. Knopf, s. 513.

¹¹⁸ CHOLLET, D. *The road to the Dayton Accords: A study of American statescraft.*, s.5.

¹¹⁹1994-02-14, DDCI Memo re Deputies Committee Meeting on Bosnia Serb Sanctions February 9, 1994, *Clinton Digital Library*. [online], [cit.2020-04-10], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12338>.

¹²⁰ National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia, *Clinton Digital Library*. [online], [cit.2020-03-19], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>. s. 33-35.

¹²¹ 1994-03-22, BTF Memorandum re Results of Principals Committee Meeting on Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-14], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12339>.

¹²² BERT. W, s. 212.

¹²³ 995-02-27A, BTF Memorandum re Deputies Committee Meeting February 28, 1995, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-24], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12412>.

dvě strany potřebují svou energii spojit v boji proti té silnější a agresivnější straně.¹²⁴ Vznik Federace byl způsob, jak pomoci vyvážit převahu bosenských Srbů. Federace vznikla v březnu 1994 ve Washingtonu.¹²⁵

Memorandum z 13. 4. dokumentuje, že PC stále pokračovali v diskuzích o možnosti zapojení vojenské síly v konfliktu, avšak opět bez jasného závěru.¹²⁶ Vzhledem k tlaku ze strany Kongresu, bylo jedním z cílů schůzky pořádané dne 18. 4. vyhodnocení, zda USA zapojí vojenskou sílu do řešení konfliktu či nikoli.¹²⁷ Lake byl povolán, aby navrhl pět variant rozšířené spolupráce s OSN a NATO. V souvislosti s probíhajícími boji v oblasti Goražde vyjádřili někteří členové schůzky nesouhlas s jakýmkoli uvolňováním sankcí vůči Srbům. V průběhu schůzky nevznikl žádný konkrétní plán.¹²⁸ Na schůzce dne 23. 4. řešili PC další postup pro případ, že útoky ze strany bosenských Srbů nepřestanou. V souladu s OSN a NATO bylo rozhodnuto o tzv. budoucí akci.¹²⁹ Dle tohoto rozhodnutí lze soudit, že americká diplomacie neprováděla preventivní kroky, ale vyčkávala jako vystrašený zajíc až co bosenští Srbové. USA tak připouštěly, v případě pokračování útoků ze strany bosenských Srbů, další újmy na životech civilního obyvatelstva a jednotek UNPROFOR. Srbové v útocích pokračovali v Sarajevu, Tuzle a Goražde.¹³⁰ Žádná adekvátní odpověď ze strany USA ani mezinárodního společenství nepřišla.

¹²⁴ CHRISTOPER, W. *In the stream of history*, s 354.

¹²⁵ WOODWARD, S. L; *Balkan Tragedy: Chaos and dissolution after the Cold war*, Washington D.C. Brookings Institution: 1995, s. 314-315.

¹²⁶ 1994-04-13, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on Bosnia April 10, 1994, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-14], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12344>.

¹²⁷ 1994-04-18B, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on Bosnia April 18, 1994, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-15], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12348>.

¹²⁸ 1994-04-22B, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on Bosnia April 18, 1994, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-15], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12350>.

¹²⁹ 1994-04-23, Minutes of the Principals Committee Meeting on Bosnia, April 23, 1994, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-15], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12351>.

¹³⁰ 1994-05-19B, BTF Memorandum re Military Status Report for Sarajevo, Gorazde, and Tuzla, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-15], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12356>.

5.3.2. *Contact Group plán*

V souvislosti se situací v Goražde se EU, Rusko a USA dohodly na spolupráci ohledně potlačení srbské agrese. Tak vznikla na jaře 1994 tzv. Contact Group (CG), která představila 6. 7. plán (Contact Group plán, CGP) založený na teritoriálním rozdělení BaH. Plán garantoval 49 % teritoria Srbům a 51 % teritoria koalici Bosňáků a Chorvatů.¹³¹ Součástí plánu bylo odříznout Miloševiče od krajinských Srbů, uznat jejich hranice a dohlížet na izolaci bosenských Srbů od vlivu Srbů.¹³² Pro případ, že by nebyl plán ze strany bosenských Srbů akceptován, navrhovali Američané zpřísnění sankcí vůči Srbům, posílení bezletových zón, podporu při rozšiřování dalších teritorií do statutu bezpečných zón, mnohostranně schválené zrušení embarga na zbraně, užití vojenské síly.¹³³ Ačkoli Owen nebyl obecně pro vojenská řešení, stejně jako v případě podpory implementace V-O plánu podporoval tento plán kombinací užití vojenské síly a zrušením embarga na zbraně.¹³⁴ Naopak v Pentagonu zaznělo mnoho hlasů proti užití síly.¹³⁵ Pokud by byl CGP ze strany bosenských Srbů přijat, bylo by možné uvažovat o uvolnění sankcí. Tato varianta však obnášela riziko. Fakt, že by Bosňáci mohli doplnit svůj vojenský arzenál, mohl bosenské Srby demotivovat vůči diplomatickým vyjednáváním. Hrozilo zintenzivnění vzájemných bojů a vítězství bosenských Srbů.¹³⁶ Zrušení sankcí by Miloševiče posílilo jak po stránce politické, tak po stránce ekonomické. Po stránce politické by mohl více zapůsobit na jemu ne příliš loajální Srby v oblasti Krajiny a BaH. Po stránce ekonomické by se mohl zlepšit životní standard Srbů, čímž by obliba a vliv Miloševiče mohly narůstat. V srpnu 1994 však bosensští Srbové odmítli plán akceptovat, vzhledem k nesouhlasu s mapou teritoriálního

¹³¹ Na obdobném plánu pracovali na jaře 1994 i PC, avšak poté co zjistili, že je obdobné řešení předmětem skupiny CG, přestali svůj plán vyvíjet a soustředili se na spolupráci v rámci CG.

National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-15], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>, s.60, 68.

¹³³ National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-03-19], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>, s. 47, 50-51, 58.

¹³⁴ OWEN, D. *Balkan Odyssey* (NY: Harcourt Brace, 1995), s. 297, 304.

¹³⁵ BERT, W. *The reluctant superpower: United States' policy in Bosnia, 1991-95*. s. 172.

¹³⁶ 1994-04, NIE Report re Ending U.S. Compliance with the Bosnian Arms Embargo Military and Political Implications, *Clinton Digital Library*. [online], [cit.2020-03-21], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12340>.

rozdělení.¹³⁷

Počátkem října se americká diplomacie dohodla na postupu vůči bosenským Srbům. Taktika zahrnovala pokračování přesvědčování bosenských Srbů o akceptaci CGP a s tím související možnost vyhnout se zrušení embarga na zbraně a také izolaci bosenských Srbů od Miloševiče. Dále zahrnovala návrh úlev Miloševičovi odměnou za to, že by uznal hranice BaH, Chorvatska a Makedonie. Součástí strategie bylo také donucení Miloševiče k respektování zavřených hranic mezi SRJ a BaH a při překročení hranic pod hrozbou dalších restrikcí.¹³⁸ V souvislosti se zrušením embarga nepanoval mezi spojenci jednotný názor. Například Velká Británie a Francie byly proti. Obě země byly názoru, že zrušení embarga válku nepomůže vyřešit, a případný souhlas podmiňovaly tím, že by se USA zapojily do pomoci s odsunem jednotek UNPROFOR z teritoria BaH.¹³⁹ Shoda mezi spojenci nepanovala ani v názoru na užití vojenské síly. USA byly pro užití síly, avšak ve spolupráci s NATO a EU. NATO odmítalo v dané době zasahovat, jelikož bylo ochotné užití leteckou sílu, pouze pokud by se jednalo o větší zásahy a šlo by například o zastavení obléhání Sarajeva.¹⁴⁰ Dohoda nepanovala ani na návrhu na vytvoření bezpečné zóny okolo Bihaće. Pro návrh byly USA a proti návrhu byly např. Rusko, Velká Británie, Francie, EU a NATO.¹⁴¹ Např. Britové se obávali, že by útoky NATO mohly trvale poškodit město, a to by mohlo způsobit narušení vztahů mezi USA, EU a NATO.

V závěru roku, na schůzce 2. 12. 1994 se PC v rámci dlouhodobé strategie vůči krizi

¹³⁷ 1994-07-26C, BTF Memorandum re A Summary of Diplomatic Strategy July 30 Geneva Ministerial,” *Clinton Digital Library*. [online], [cit.2020-05-15], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12361>. nebo COHEN, R. Bosnian Serbs, in Referendum, Reject Peace Plan. *N.Y. Times*. [1994-08-30], [cit.2020-10-04], Dostupné z: <https://nyti.ms/298e6u3>.

¹³⁸ 1994-10-17A, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on Bosnia October 18, 1994, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-04-04], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12368>.

¹³⁹ 1994-11-01, NIC Report re A Multilateral Lifting of the Arms Embargo on Bosnia Political and Military Implications, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-16], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12371>.

¹⁴⁰ 1994-08-12A, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on the Balkans August 10, 1994, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-16], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12364>.

¹⁴¹ 1994-11-21, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on Bosnia November 18, 1994, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-16], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12378>.

v BaH shodli na jednotném postoji proti užití jednostranného zrušení embarga a podpořili zapojení amerických vojenských jednotek do akcí NATO, jejichž cílem by byl odsun vojáků UNPROFOR z teritoria BaH.¹⁴²

Situace v souvislosti s užitím vojenské síly v bosenském konfliktu se ke konci roku 1994 změnila. Původně to byly USA, kdo zastával rezistentní postoj vůči užití vojenské síly. Později to byly EU a OSN, kdo se obával užití síly. Shoda na jednotném postupu nepanovala. USA nechtěly aplikovat navrhované nástroje bez souhlasu spojenců. V průběhu roku 1994 prokázaly USA schopnost spolupráce s EU a Ruskem, a také snahu ochránit důvěryhodnost NATO.¹⁴³ USA si stanovily úkoly, kterým se chtěly v rámci řešení konfliktu v BaH věnovat, avšak zásadní problém byla absence jasně a dlouhodobé strategie.¹⁴⁴

5.4. 1995 – cesta k Daytonu

Po událostech v Bihaći dávaly USA důraz na spolupráci s NATO, ačkoli si byly vědomy, že to naruší jejich důvěryhodnost a sníží to jejich vliv. Výsledkem tohoto postoje byl pocit zbytečnosti a ztráta důvěry ve schopnosti vůdcovství a jakýchkoli dalších akcí ze strany USA. Lpění na vlastních principech znemožnilo zasáhnout Spojeným státům v BaH. Avšak pro aktivnější postoj nebyla podpora ani ze strany americké veřejnosti, ani ze strany EU.

V roce 1995 se americká diplomacie podílela na několika strategiích souvisejících s konfliktem v BaH a současně se snažila tvořit vlastní dlouhodobou strategii vůči konfliktu. V rámci krátkodobých strategií se jednalo např. o tzv. strategii vzájemného uznání (cross-recognition), ve které hrál hlavní roli Milošević. Cílem této strategie bylo, aby Milošević za úlevu na sankcích uznal BaH, Chorvatsko, Slovinsko a FYROM.¹⁴⁵ Další z akcí, na které se USA podílely bylo přesvědčit chorvatského prezidenta Tuđmana, aby po

¹⁴² 1994-12-02, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-17], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12386>.

¹⁴³ 1995-02-27B, NSC Paper re Former Yugoslavia Policy Review, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-24], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12413>.

¹⁴⁴ 995-02-27A, BTF Memorandum re Deputies Committee Meeting February 28, 1995, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-24], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12412>.

¹⁴⁵ 1995-02-07B, Summary of Conclusions of Deputies Committee Meeting on Bosnia and Croatia February 7, 1995, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-24], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12403>.

vypršení mandátu jednotek UNPROFOR na chorvatském území, které mělo vypršet 31. 3. 1995, povolil zachovat alespoň jejich část. Cílem byla prevence znovu vypuknutí konfliktu v Chorvatsku.¹⁴⁶ Tuđman prodloužení odsouhlasil, což znamenalo pokračování Chorvatska ve spolupráci s EU a USA.¹⁴⁷ Dále USA pracovaly např. na strategii pro odsun UNPROFOR z Chorvatska. Tímto aktem chtěla americká diplomacie vyslat signál, že USA jsou připraveny převzít vůdčí roli v NATO, jelikož to bylo NATO kdo by dohlížel na průběh odsunu. A jaká měla být dle PC role USA při odsunu? PC předpokládali, že v případě, že budou USA pomáhat s odsunem bude na ně s největší pravděpodobností vytvářen tlak angažovat se více nejen po stránce diplomatické, ale i po stránce vojenské. Pokud by však Kongres lpěl na jednostranném zrušení embarga znamenalo by to pro americké jednotky zákaz užití síly, což by velmi zkomplikovalo pomoc. V každém případě pohyb amerických vojsk v teritoriu přinášel riziko. Představa, že by nemohla být užitá síla ani pro sebeobranu, nebyla příjemná. V úvahu tedy připadalo jednostranné zrušení embarga ze strany USA, čímž by se válka stala válkou USA. Vícestranně odsouhlasené zrušení embarga by válku jen zhoršilo a rozšířilo, jelikož se předpokládalo, že by se do konfliktu zapojilo více externích aktérů. Celou situaci komplikoval fakt, že Britové a Francouzi chtěli opustit teritorium, a to by porušilo důvěryhodnost UNPROFOR. USA chtěly napravit reputaci UNPROFOR a podpořit stávající jednotky na místě, i s pomocí užití vojenské síly NATO. PC lpěli na přítomnosti mezinárodních jednotek v teritoriu.¹⁴⁸

Dlouhodobou strategii se až do konce června 1995 nepovedlo Američanům vytvořit.¹⁴⁹ Vzhledem k dané situaci a omezenému vlivu bylo rozhodnuto, že USA budou spolupracovat s NATO a pokračovat v aplikaci diplomacie. Spolupráce USA s NATO

¹⁴⁶ 1995-02-06, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on Bosnia February 7, 1995, *Clinton Digital Library*, accessed [online], [cit.2020-05-24], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12401>.

¹⁴⁷ 1995-03-10, BTF Memorandum re Deputies Committee Meeting March 2, 1995, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-25], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12423>.

¹⁴⁸ 1995-05-18, BTF Memorandum re Principals Committee Meeting on Bosnia and Croatia May 19, 1995, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-27], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12463>.

¹⁴⁹ 1995-03-16B, NSC Paper re Discussion Paper for Principals Committee March 17, 1995, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-25], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12426>.

neznamerala zapojení vojenské síly.¹⁵⁰ Co se týče krátkodobých strategií uvedených výše, všechny měly společné to, že se jednalo o čistě diplomatické aktivity, které nepřipouštěly užití vojenské síly.

Po květnovém útoku bosenských Srbů na Sarajevo skončily USA s rezistentním postojem vůči zapojení vojenské síly. Následovala protiakce na bosenskosrbské cíle pod vedením NATO. Bosenští Srbové však na tyto útoky zareagovali zajetím stovek členů UNPROFOR.¹⁵¹ Tímto činem ukázali bosenští Srbové mezinárodnímu společenství, že se jej nebojí. Americká diplomacie zareagovala opatřením, které umožnilo v případě nutnosti dát NATO a OSN rychlý souhlas k akci. USA souhlasily, aby jejich vojenské jednotky byly v rámci NATO vyslány do teritoria na pomoc. OSN ve své roli selhala, avšak pokud by jednotky UNPROFOR v té době opustily BaH, mohlo by to působit jako kapitulace.¹⁵²

Vzhledem k faktu, že Srbové pokračovali ve vojenských akcích (v červenci obsadili Srebrenici a Žepu), tak ještě v červenci odhlasoval Kongres jednostranně zrušení embarga na BaH.¹⁵³ Stalo se tak i přes to, že členové NSC preferovali zrušení embarga prostřednictvím rezoluce OSN a až poté co by jednotky UNPROFOR opustily území.¹⁵⁴ Počátkem srpna Albrightová apelovala na americkou diplomacii na nutnosti převzetí vůdčí role USA v konfliktu a převzetí zodpovědnosti (tedy i užití vojenské síly).¹⁵⁵ Koncem srpna provedlo NATO několik leteckých útoků na bosenskosrbské cíle.¹⁵⁶ Bylo to poprvé, co

¹⁵⁰ 1995-03-17, Summary of Conclusions of Principals Committee Meeting on Bosnia and Croatia March 17, 1995, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-25], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12427>.

¹⁵¹ CHOLLET, Derek H. *The road to the Dayton accords: a study of American statecraft*, s. 8.

¹⁵² National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia, *Clinton Digital Library*. [online], [cit.2020-04-10], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>, s. 83-84.

¹⁵³ 1995-09-01B, BTF List re Balkan Crisis Chronology of International Response, Significant Events, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-31], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12527>, s.60.

¹⁵⁴ 1995-07-20A, NSC Paper re Bosnia Endgame Strategy, *Clinton Digital Library*. [online], [cit.2020-03-10], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12499>.

¹⁵⁵ 1995-08-03B, UN Ambassador Memo re Bosnia Endgame Strategy, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-28], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12511>.

¹⁵⁶ 1995-09-01B, BTF List re Balkan Crisis Chronology of International Response, Significant Events, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-31], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12527>, s.63.

Clintonova administrativa změnila svůj postoj vůči bosenskému konfliktu za celou dobu jeho trvání a také poprvé co Američané byli svolní k užití vojenské síly. Tato změna v postoji americké diplomacie měla okamžitý dopad, jelikož se po rychlé a rázné akci ze strany NATO povedlo dostat Miloševiče k jednacímu stolu. Miloševič působil jako patron srbských zájmů po celou dobu konfliktu ačkoli v roce 1993 vztahy mezi bosenskými Srby a Miloševičem ochladly.¹⁵⁷ Jak uvádí zpráva ze schůzky NSC ze dne 11. 9. 1995, letecké útoky NATO dodaly spád dalším jednáním.¹⁵⁸ Letecké útoky přinesly změnu do celé situace, jelikož jimi byli bosenští Srbové ochromeni. To, o co v počátcích konfliktu usilovala EU s podporou USA, se stalo realitou. Američané zjistili, že je třeba užít sílu proto, aby mohla následovat mírová jednání. Vůdčí role v mírových jednáních se ujaly USA. V září se všechny sporné strany shodly v Ženevě na základních principech budoucího uspořádání BaH (mezi to patřilo mj. i rozdělení teritoria BaH dle poměru 51:49).¹⁵⁹ V listopadu se v americkém Daytonu prezidentů BaH, Srbska a Chorvatska dohodli, že BaH bude uznána jako suverénní stát, ale prakticky bude rozdělena na dvě entity – srbskou a chorvatsko-muslimskou. Daytonská mírová dohoda, která oficiálně ukončila válku v BaH byla podepsána v Paříži 14. 12. 1995.¹⁶⁰

¹⁵⁷ PRTINA, S. Slobodan Milošević: pohled zpět. *CDK*, [online], [cit.2020-06-29], Dostupné z:

<https://www.cdk.cz/slobodan-milosevic-pohled-zpet>.

¹⁵⁸ National Security Council and Records Management Office, Declassified Documents concerning Bosnia, *Clinton Digital Library*. [online], [cit.2020-04-10], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>, s.97.

¹⁵⁹ 1995-09-11C, Anthony Lake to President Clinton re Drop-by at the September 11 Principals Meeting on Bosnia, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-05-31], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12537>.

¹⁶⁰ 1995-12-19A, BTF Report re Sarajevo Serbs More Likely to Flee Than Fight, *Clinton Digital Library*, [online], [cit.2020-03-10], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/12610>.

6. Analýza dokumentů

Analýza dokumentů proběhla ve čtyřech archivech Clinton Digital Library. Konkrétně se jedná o tyto odkazy:

1. 2010-0533-M, Mandatory Declassification Review of Minutes from NSC Principals and Deputies Meetings on Bosnia:
<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>
2. 2013-0682-M, Mandatory Declassification Review of NSC Principals and Deputies Meetings n Bosnia:
<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/57227>
<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/49410>
3. Declassified Documents Concerning Bosnia:
https://clinton.presidentiallibraries.us/items/browse?collection=37&sort_field=Dublin+Core%2CDate&sort_dir=a
4. General Declassified Documents at the Clinton Presidential Library:
<https://clinton.presidentiallibraries.us/collections/show/36>

Cílem průzkumu bylo sledovat, jakou strategii zvolila americká diplomacie vůči konfliktu v BaH, jakou formu, a jak vývoj konfliktu ovlivnila. Součástí každé analytické části ve sledovaném kalendářním roce je tabulka, která přehledně znázorňuje, jaký postoj zaujali jednotliví aktéři k vybraným událostem. V tabulce figurují USA, EU (jako zástupci externích aktérů), a aktéři sporu (Bosňáci, bosenští Chorvaté a bosenští Srbové). Vzhledem k faktu, že aktérů sporu bylo více a záleželo téměř vždy na shodě všech, je pak v případě jedné odlišné reakce na vybranou událost údaj v tabulce ovlivněn. Pokud např. dva aktéři souhlasili a jeden nikoli, byla výsledná hodnota nesouhlas (tzn. ne). Vzhledem ke skutečnosti, že EU byla druhým nejdůležitějším externím aktérem v konfliktu, je v tabulkách analyzována. Organizace typu OSN či NATO nejsou uvedeny proto, že jde o mezinárodní organizace, jejichž členy jsou USA i jednotlivé státy EU. Cílem tabulek je získat rychlý přehled o tom, zda panovala celková shoda či neshoda na zkoumaných návrzích a dohodách, zda externí aktéři (USA a EU) ctili po většinu doby trvání konfliktu vzájemnou spolupráci a nejednali sami za sebe. Pod tabulkou je vždy uvedeno slovní zhodnocení postoje americké diplomacie za daný rok. Součástí textu je informace, zda USA měly vytvořenou a jasně danou vlastní strategii vůči bosenskému konfliktu či nikoli. Dále je zde stručně

shrnutu, za pomoci, jakých nástrojů se pokoušeli Američané situaci v BaH řešit. V závěru každé analytické části je vyhodnocení, jakým způsobem USA ovlivnily konflikt za daný rok.

6.1. Analýza dokumentů – rok 1993

Analýza utajených dokumentů vytvořených v souvislosti s řešením bosenského konfliktu a tří vybraných událostí, které se odehrály roce 1993 proběhla v rámci všech archivů z výše uvedeného seznamu. Časově se výzkum pohyboval v dokumentech datovaných s obdobím od 22. 1.–31. 12. 1993. Důvodem toho, proč první z dokumentů začíná ke konci ledna, je tehdejší nástup Clintona do úřadu prezidenta dne 20. 1. 1993. Analýza probíhala na třech vybraných událostech v tomto období: Vance-Owen plánu, strategii Lift and strike a Safe areas.

1993

událost	USA	EU	spolupráce	aktéři sporu	realizace	pozitivní vliv na vývoj konfliktu
Vance-Owen plán	ano	ano	ano	ne	ne	ne
Lift and strike	ano	ne	ano	x	ne	ne
Safe areas	ano	ano	ano	x	ano	ne
užití vojenské síly*	ne	ano	ano	x	ano	ne
aplikace diplomacie	ano	ano	ano	x	ano	ne
existence strategie	ne	ne	x	x	x	ne

* EU a USA ctily vzájemný souhlas

Zdroj: vlastní zpracování

Analýza dokazuje, že postoj americké diplomacie lze vnímat jako neochotu vynaložit větší úsilí, než je aplikace diplomatických nástrojů (např. ekonomické sankce, posilování bezletových zón, pomoc s asistencí při různých humanitárních akcích, monitoring situace ve vybraných teritoriích, návrhy na zrušení embarga, a podobně). Americká diplomacie strávila mnoho času vytvářením návrhů a diskuzemi o různých variantách řešení. Za celý rok ale nedošla k žádné jasně dané konkrétní strategii. Ačkoli USA přišly v roce 1993 s vlastními návrhy na řešení konfliktu a neváhaly se do jiných plánů zapojit, ve všech se odmítaly

vojensky angažovat. Tento pasivní postoj byl v rozporu s tehdejšími postoji EU, která byla pro užití síly, avšak podmiňovala ji spolupráci s USA. Z analyzovaných dokumentů je patrné, že několik členů PC bylo pro užití razantnějších nástrojů, avšak byly to výjimky. Na základě analýzy dokumentů a zkoumaných událostí lze konstatovat, že postoj americké diplomacie vůči bosenskému konfliktu v roce 1993 byl laxní. EU nebyla sama schopna jakékoli větší vojenské intervence a USA nebyly ochotny vykonat razantní akci. Kombinace strachu a neschopnosti ze strany EU a nevole ze strany USA způsobila, že válka pokračovala.

6.2. Analýza dokumentů – rok 1994

Analýza odtajněných dokumentů proběhla v rámci dvou archivů z výše uvedeného seznamu (1 a 3). Časově se výzkum pohyboval v dokumentech datovaných obdobími od 9. 2.–22. 12. 1994. Analýza probíhala na dokumentech pojednávajících o vzniku FBaH a spolupráci na Contact Group plánu. Tabulka níže demonstruje, že v roce 1994 došlo ke změně v názoru ze strany americké diplomacie na užití vojenské síly.

1994

událost	USA	EU	spolupráce	aktéři sporu	realizace	pozitivní vliv na vývoj konfliktu
FBaH**	ano	ano	ano	ano	ano	ne
CGP	ano	ano	ano	ne	ne	ne
užití vojenské síly*	ano	ne	ano	x	ne	ne
aplikace diplomacie	ano	ano	ano	x	ano	ne
existence strategie	ne	ne	x	x	x	ne

* EU a USA ctily vzájemný souhlas

**FBaH = pouze 2 aktéři sporu (bosenský Muslimové a bosenský Chorvaté)

Zdroj: *vlastní zpracování*

V roce 1994 dokázaly USA přesvědčit bosenské Chorvaty a Bosňáky o spolupráci. Američanům se povedlo ukončit boje mezi dvěma znesvářenými stranami konfliktu. Vznik Federace BaH byl významný čin a první úspěch ze strany americké diplomacie v řešení konfliktu. Američané tímto aktem prokázali, že jim záleží na vyřešení konfliktu v BaH. Tato

událost však válku zásadním způsobem neovlivnila, jelikož pokračovala dál. Dále se USA snažily přesvědčit aktéry konfliktu v rámci konceptu CGP, aby přestali válčit a přistoupili na dohodu, která garantovala určité procento z celkového teritoria FBaH a druhou část teritoria bosenským Srbům. Ačkoli byly za akceptaci plánu pro bosenské Srby ve hře úlevy např. v podobě uvolnění sankcí, plán nevyšel. V průběhu roku 1994 učinila v souvislosti s tvorbou strategie vůči válce v BaH určitý pokrok. Postoj USA se oproti letům 1992 a 1993 změnil. Američané byli v roce 1994 aktivní převážně po stránce diplomatické. Vzhledem k faktu, že pouhé diplomatické nástroje nevedly k žádným markantnějším úspěchům, si ale uvědomili, že bez razantnějších nástrojů válku neukončí. Začali vojensku sílu užívat jako hrozbu Srbům. I když Srbové nespolupracovali a pokračovali ve válčení, síla užita nebyla. Byli to evropští spojenci, kdo byl tentokrát proti užití síly. A ačkoli USA disponovaly dostatečnou kapacitou vojenských sil a financí, aby mohly konflikt v BaH ukončit, odmítaly činit cokoli proti vůli svých spojenců v Evropě. Za příčinu pokračování války v roce 1994 považují neshodu externích aktérů ohledně postupu vůči konfliktu v BaH a příliš velké ohledy USA na evropské partnery.

6.3. Analýza dokumentů – rok 1995

Analýza za rok 1995 proběhla ve všech archivech za období 6. 1.–29. 12. 1995. na následujících událostech: tzv. cross-recognition strategii a na snaze prodloužit mandát UNPROFOR v Chorvatsku.

1995

událost	USA	EU	spolupráce	aktéři sporu	realizace	pozitivní vliv na vývoj konfliktu
cross-recognition	ano	ano	ano	ne	ne	ne
prodloužení mandátu UNPROFOR	ano	ano	ano	ano	ano	ne
užití vojenské síly*	ano	ne	ne	x	ano	ano
aplikace diplomacie	ano	ano	ne	x	ano	ano
existence strategie	ano	ne	x	x	ano	ano

* zda EU a USA ctily vzájemný souhlas

Zdroj: vlastní zpracování

Jak dokládá analýza za rok 1994, již v té době se americká diplomacie přiklonila k ráznějšímu způsobu řešení konfliktu, avšak nebyla ochotna jednat na vlastní pěst proti vůli evropských spojenců. V roce 1995 měla americká diplomacie v plánu pokračovat v diplomatických jednáních, ačkoli dokumenty zmiňují, že již od ledna 1995 projednával Kongres jednostranné zrušení embarga s cílem jednat samostatně v případě nutnosti. Události nabraly na spádu po květnovém útoku bosenských Srbů na Sarajevo. Američané schválili jednostranně zrušení embarga na zbraně a v srpnu 1995 provedli vojenský útok na srbské pozice. Tento obrat v postoji americké diplomacie měl okamžitý efekt, jelikož donutil bosenské Srby usednout k jednacímu stolu. Tabulka výše prokazuje, že došlo ze strany USA ke změně postoje, jež měl zásadní vliv na vývoj konfliktu. USA zapojily v srpnu vojenské síly a za užití hrozby dalších útoků převzaly vůdčí roli v konfliktu ve vyjednávání mezi znesvářenými stranami. Ačkoli byl vyjednávací proces dlouhý a složitý, Američané dokázali přesvědčit sporné strany o dohodě o budoucím uspořádání BaH v podobě Daytonské mírové dohody.

7. Závěr

Od počátku konfliktu v BaH se Bushova administrativa odmítala angažovat. Ačkoli Clinton sliboval, že s jeho nástupem do čela USA se změní postoj americké diplomacie vůči konfliktu v BaH, k žádným zásadním krokům ze strany USA nedošlo ani v roce 1993. V průběhu roku 1993 se USA angažovaly pouze po stránce diplomatické. Ochota užít sílu v konfliktu chyběla. A právě neochota angažovat se v konfliktu více měla zásadní vliv na jeho protahující se průběh a vývoj. EU, která měla od počátku konfliktu zájem jej řešit, si přišla na řešení bez pomoci USA příliš slabá. Fakt, že konflikt pokračoval dál, bylo znamením, že pouhá diplomacie nebude na vyřešení stačit.

V průběhu roku 1994 změnila USA názor na užití vojenské síly, avšak byly to tentokrát EU a OSN, kdo jej nepodporoval. A jelikož USA nechtěly aplikovat sílu bez souhlasu spojenců, neučinily v tomto směru žádný zásadní krok. V průběhu roku 1994 přispěla politika USA ve spolupráci se spojenci a Ruskem ke snížení míry násilí a k plynulosti dodávek humanitární pomoci do všech oblastí. Co se naopak nepovedlo, byla tvorba takové politické dohody v BaH a Chorvatsku, která by byla akceptovatelná jak pro Bosňáky, tak pro Chorvaty a současně by konkurovala bosenským Srbům natolik, že by se na základě ní dalo efektivně bojovat proti bosenským Srbům.

K zásadní změně v postoji americké diplomacie došlo až v létě v roce 1995, poté co provedli Srbové útok na Sarajevo. V té chvíli jako by došla Američanům trpělivost a současně pocítili potřebu vzít řešení konfliktu do vlastních rukou. Po téměř třech a půl letech trvání konfliktu schválil jednostranně americký Kongres embargo na zbraně a ve spolupráci s NATO byly provedeny protiútoky na bosenskoserbské cíle. Užití síly mělo okamžitý efekt. USA poté dokázaly přesvědčit všechny aktéry sporu k podpisu Daytonské mírové dohody, která oficiálně ukončila konflikt v BaH.

Konflikt v BaH byl sledován médií i jednotlivci po celém světě. V důsledku toho vznikaly (a dodnes vznikají) o bosenském konfliktu různé mediální obrazy. Ať už se jedná o jakoukoli informaci související s válkou v BaH, vždy záleží na úhlu pohledu autora, jak ji zpracuje. Na příjemci informací pak je, jak s danými mediálními obrazy naloží, nakolik jim uvěří. Co se týče publikací zabývajících se postojem americké diplomacie vůči konfliktu v BaH, nebylo jich vydáno mnoho. Navíc velmi malé množství z nich čerpá z tak unikátního zdroje, jakým je archiv Clinton Digital Library. Dokumenty v tomto archivu jsou jedinečné v tom, že se jedná o reálné záznamy z jednání americké diplomacie v době, kdy řešila situaci v BaH. Dokumenty byly v době konfliktu přísně tajné a odtajněny byly téměř až dekádu po

ukončení konfliktu. V tomto směru je tento projekt výjimečný. Odhaluje to, jak opravdu Američané k bosenskému konfliktu přistupovali.

Analýza dokumentů na vybraných událostech konfliktu v BaH, za období 1993–1995 potvrdila hypotézu, že USA, které zůstaly i v éře po konci Studené války dominantním světovým hráčem, ovlivnily svým postojem zásadně vývoj tohoto konfliktu. Ačkoli byly USA po většinu doby trvání konfliktu neochotny se v něm angažovat více než aplikací diplomatických nástrojů, byly to právě USA, kdo přispěl zásadním způsobem k jeho ukončení v roce 1995.

8. Použitá literatura

Primární zdroje

2010-0533-M, Mandatory Declassification Review of Minutes from NSC Principals and Deputies Meetings on Bosnia, [online], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>.

2013-0682-M, Mandatory Declassification Review of NSC Principals and Deputies Meetings n Bosnia: [online], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/57227>.

2013-0682-M, Mandatory Declassification Review of NSC Principals and Deputies Meetings n Bosnia: [online], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/49410>.

BUSH, G., Remarks by the President to West Point Cadets, U.S. Military Academy, West Point, N.Y., January 5, 1993, *Office of the White House Press Secretary*, [online], Dostupné z: <https://digitallibrary.utah.gov/awweb/awarchive?type=file&item=83557>.

CIA, *Bosnia-Herzegovina: On the Edge of Abyss*, [online], Dostupné z:

<https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1991-12-19.pdf>.

CIA, Bosnia, Intelligence, and the Clinton Presidency, Special Collection, [online], Dostupné z:

<https://www.cia.gov/library/readingroom/collection/bosnia-intelligence-and-clintonpresidency>.

CIA, 1992-08-19 - BTF Assessment: The Humanitarian Situation In Bosnia: Problems and Outlook 19 – Aug-92, Bosnia, Intelligence, and the Clinton Presidency, Special Colleciton, [online], Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1992-08-19.pdf>.

Congressional Research Service, Bosnia and Herzegovina: Background and U.S. Policy, [online], Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/R45691.pdf>.

Declassified Documents Concerning Bosnia, [online], Dostupné z: https://clinton.presidentiallibraries.us/items/browse?collection=37&sort_field=Dublin+Core%2CDate&sort_dir=a.

General Declassified Documents at the Clinton Presidential Library, [online], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/collections/show/36>.

National Intelligence Estimate 29/15-92: A Broadening Balkan Crisis: Can It Be Managed? 01 – Apr – 92, Bosnia, Intelligence, and the Clinton Presidency, Special Collection, CIA. [online], Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1992-04-01.pdf>.

NATO. Member States. [online], Dostupné z: <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html>.

UN. Member States. [online], Dostupné z: <https://www.un.org/en/member-states/index.html>.

UN. An Agenda for Peace Preventive Diplomacy. [online], Dostupné z: https://www.un.org/ruleoflaw/files/A_47_277.pdf.

UN PEACEBUILDING. Report of the Secretary-General: *An Agenda for Peace, Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping*, [online], Dostupné z: https://www.un.org/ruleoflaw/files/A_47_277.pdf.

UN. Resolution 757 (1992), UNSC. [online], Dostupné z: [https://undocs.org/S/RES/752\(1992\)](https://undocs.org/S/RES/752(1992)).

UN Treaty Collections, 3. Vienna Convention on Diplomatic Relations. [online], [cit.2020-01-06], Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iii&chapter=3&lang=en.

United Treaty Nation Collection. 3. Vienna Convention on Diplomatic Relations, [online], Dostupné z: https://treaties.un.org/pages/viewdetails.aspx?src=treaty&mtdsg_no=iii-3&chapter=3&lang=en.

UN. *Vienna Conventions on diplomatic relations*, 1961, [online], Dostupné z: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_1_1961.pdf.

USA. Archives.gov.National Archives Catalog, [online], Dostupné z: <https://catalog.archives.gov/search?q=%22LPWJC%202012-0798-F%22&sort=naIdSort%20asc>.

USA. CIA, 1992-06-12 - CIA Memo Establishing The Interagency Balkan Task Force 12-Jun-92, [online],[cit. 2019-11-23], Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1992-06-12.pdf>.

USA. CIA, *Bosnia-Herzegovina: On the Edge of Abyss*. [online], Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1991-12-19.pdf>.

USA.Compilation of Presidential Documents, GovInfo, [online], Dostupné z: <https://www.govinfo.gov/app/collection/CPD/2009>.

USA. Congressional Research Service, Bosnia and Herzegovina: Background and U.S. policy, [online], Dostupné z: <https://fas.org/sgp/crs/row/R45691.pdf>.

USA. Mandatory Declassification Review of NSC Principals and Deputies Meetings on Bosnia, [online], Dostupné z: <https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/36614>.

USA. National Security Council. [online], Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/nsc/>.

USA. Office of the U.S. Trade Representative, [online], Dostupné z: <https://ustr.gov/>.

USA. The Department of Defense, [cit.2019-04-12], Dostupné z: <https://www.defense.gov/>.

USA. U.S. Department of State, [online], Dostupné z: <https://state.gov>.

USA. Government Publishing Office, Dispatch, Vol 3, No 35, August 31, 1992, Bosnia Chronology: Developments Related to the Crisis in Bosnia: March 10-August 28, 1992, [online], Dostupné z:

<https://permanent.access.gpo.gov/gpo41448/dispatch/1992/html/Dispatchv3no35.html>.

USA. Library of Congress, USA Department of State Dispatch, [online], Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2013230139/>.

USA, National Archives – Clinton Digital Library, Bosnia Collection Finding Aid. Clinton Digital Library online, [online], Dostupné z:

<https://clinton.presidentiallibraries.us/items/show/48948>.

USA. National Archives, Public Papers of the Presidents, [online], Dostupné z: <https://catalog.archives.gov/search?q=%22LPWJC%202012-0798-F%22&sort=naIdSort%20asc>.

USA. NSC, [online], Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/nsc/>.

USA. Office of the U.S. Trade Representative, [online], Dostupné z: <https://ustr.gov/>.

USA. Washington Agreement. [online], Dostupné z:

https://www.usip.org/sites/default/files/file/resources/collections/peace_agreements/washington_agreement_03011994.pdf.

USA. White House, G. H. W. Bush. *White House*, [online], Dostupné z:
<https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/presidents/george-h-w-bush/>.

Vienna convention on the law of treaties with annex) concluded at Vienna on 23 May 1969,
[online], Dostupné z:
<https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%201155/volume-1155-I-18232-English.pdf>.

Sekundární zdroje

BAKER, J. *The politics of diplomacy*. S. Putnam Adult; First Edition edition, 1995. ISBN 648 978-0399140877.

BAUMANN, R.F., GAWRYCH, G. W. a KRETCHIK W. E. *Armed peacekeepers in Bosnia*. Fort Leavenworth, Kan.: Combat Studies Institute Press, 2004.

BERT, W. *The reluctant superpower: United States' policy in Bosnia, 1991-95*. New York: St. Martin's Press, 1997. ISBN 0312172524.

Collective Preventive Diplomacy: A Study in International Conflict Management. 2004.

BOHÁČ, L.: Řízení americké zahraniční politiky. In: *Mezinárodní vztahy* 7/1996.

CLINTON, B. *My Life*. Vintage: 2005, ISBN 978-1400030033.

CORTRIGHT, D. (2005). *Collective Preventive Diplomacy: A Study in International Conflict Management. Perspectives on Politics*, 3(2), 429-430. doi:10.1017/S1537592705890152.

DAALDER, I.H. *Getting to Dayton: the making of America's Bosnia policy*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, c2000. ISBN 0815716915.

DRULÁKOVÁ, R. a DRULÁK, P. *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. Vyd. 3. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1815-2.

DREW, E. *On the Edge: The Clinton Presidency*, NY: Simon & Schuster, 1994. ISBN 978 06 718 714 75.

DUBSKÝ, Z. *Preventivní diplomacie: definice a rozvoj konceptu*. S.129, In: VESELÝ, Z. *Diplomacie v měnícím se světě*. Praha: Professional Publishing, 2009. ISBN 978-80-7431-006-5.

Hearings Before Committee on Armed Services United States Senate, 104th Congress, January 12, 1995.

HLADKÝ, L. *Bosenská otázka v 19. a 20. století*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2005, ISBN 80-210-3674-5.

HLADKÝ, L. *Bosna a Hercegovina: historie nešťastné země*. Brno: Doplněk, 1996. Studijní texty (Doplněk). ISBN 80-85765-61-6.

HOLBROOKE, R. C. *To end a war*. New York: Random House, c1998. ISBN 037550057X.

HYLAND, W. G. *Clinton's World: Remaking American Foreign Policy*, Praeger,1999. ISBN 978-0275963965.

CHOLLET, D. H. *The road to the Dayton accords: a study of American statecraft*. New York: Palgrave Macmillan, 2005. ISBN 1403965005.

CHRISTOPHER, W. *In the stream of history: shaping foreign policy for a new era*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1998. ISBN 0804734682.

KISSINGER, H. *Umění diplomacie: od Richelieua k pádu Berlínské zdi*. Praha: Prostor, 1996. Obzor (Prostor). ISBN 80-85190-51-6.

KUNEŠOVÁ, Hana. *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. 2., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2006. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 80-7179-455-4.

KREJČÍ, O. *Mezinárodní politika*. 5. upr. vyd., V Ekopressu 4. Praha: Ekopress, 2014. ISBN 978-80-87865-07-1.

KREJČÍ, O. *Zahraniční politika USA: ideje, doktríny, strategie*. 2., upr. vyd. Praha: Professional Publishing, 2009, ISBN 978-80-7431-003-4.

KUUSISTO, R. *Western definitions of war in the Gulf and in Bosnia: The Rhetorical Frameworks of The United States, British and French Leaders in Action*. Saarijärvi: The Finnish Society of Sciences and Letters and The Finnish Academy of Science and Letters, 1999. ISBN 951 653 301 9.

LUND, M. S. *Preventing violent conflicts: a strategy for preventive diplomacy*. Washington, D.C.: United States Institute of Peace Press, 1996. 203–205. ISBN 1878379526.

LUND, M. S. *Toolbox for Responding to Conflict and Building Peace*. In: REYCHLER, L., PAFFENHOLZ, (eds.), *Peacebuilding: A Field Guide*, Boulder: Lynne Rienner, 2001. ISBN 9781555879372.

MAJSTR, J. a MUNDIL, S. *Washington mezi Seinou a Temží: prezident, spojenci, média*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-993-1.

Masarykův slovník naučný. díl II., Československý kompas Praha, 1926.

NYE, J. S. *Bound to lead: the changing nature of American power*. New York: Basic Books, c1990. ISBN 0465007449.

O'BALLANCE, E. (1995) *The Vance-Owen Plan: November–December 1992*. In: *Civil War in Bosnia 1992–94*. Palgrave Macmillan, London.

OWEN, D. *Balkan Odyssey*. San Diego: Harcourt Brace, c1995. ISBN 0156005212.

PETERSEN, R.D. *Western intervention in the Balkans: the strategic use of emotion in*

conflict. New York: Cambridge University Press, c2011. ISBN 9780521281263.

RODMAN, P.: *Presidential Command: Power, Leadership, and the Making of Foreign Policy from Richard Nixon to George W. Bush*, New York, Knopf, 2009. ISBN 978-0307390523.

SCOTT, J. M. *After the End: Making U.S. Foreign Policy in the Post-Cold War World*, Duke University Press, 2010.

SCHEFFER, D. *In The Sit Room: In the Theater of War and Peace*, Oxford University Press, 2018, s.107. ISBN 978-0190860639.

U.S. Department of State Dispatch Supplement (DSDS), 9/1992, s. 14, 30-31; (DSDS), 28.12.1992.

WAISOVÁ, Š. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-339-1.

WEISS, T.G. *Political gain and civilian pain: humanitarian impacts of economic sanctions*. Rowman & Littlefield, 1997.

WOODWARD, S.L; *Balkan Tragedy: Chaos and dissolution after the Cold war*, Washington D.C. Brookings Institution: 1995.

ZARTMAN, W. Preventive Diplomacy: Setting the Stage. In: ZARTMAN, *Preventive Negotiation: Avoiding Conflict Escalation*. Rowman & Littlefield, 2001, ISBN 9780847698950.

ŽÍLA, O. Bosna a Hercegovina in: PELIKÁN, Jan, Tomáš CHROBÁK, Jan RYCHLÍK, Stanislav TUMIS, Ondřej VOJTĚCHOVSKÝ a Ondřej ŽÍLA. *Státy západního Balkánu v uplynulém čtvrtstoletí a perspektivy jejich vývoje*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016. ISBN 978-80-7308-648-0.

ŽÍLA, O. Válečný konflikt v Bosně a Hercegovině a fenomén etnických čistek. Ondřej Žíla. In: *Soudobé dějiny* Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR Roč. 21, č. 3 (2014).

KOVAČEVIĆ, Živorad. *Amerika i raspad Jugoslavije*. 2. izd. Beograd: Fakultet političkih nauka, 2007. Biblioteka Diplomatske sveske. ISBN 8673635365.

Sekundární on-line zdroje

Americké centrum. Politický systém. [online], Dostupné z:

<http://www.americkecentrum.cz/politicky-system>.

BJÖRKDAHL, A. 2000. "Developing a toolbox for conflict prevention." In *Report of the Krusenberg Seminar*, Stockholm: SIPRI, [online], Dostupné z:

<https://www.sipri.org/sites/default/files/files/misc/SIPRI00PVC.pdf>.

CAMERON, F. 2005. *US Foreign Policy After the Cold War: Global Hegemon or Reluctant Sheriff?* Vol. 2nd ed. London: Routledge, [online], Dostupné z:

[http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib
&db=nlebk&AN=152127&lang=cs&site=ehost-live&scope=site](http://search.ebscohost.com.ezproxy.is.cuni.cz/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=nlebk&AN=152127&lang=cs&site=ehost-live&scope=site).

COHEN, R. Bosnian Serbs, in Referendum, Reject Peace Plan. *N.Y. Times*, [online], Dostupné z: <https://nyti.ms/298e6u3>.

CSCE. By country. [online], Dostupné z: <https://www.csce.gov/country>.

DOVER, R. The EU and the Bosnian Civil War 1992-1995: The Capabilities-Expectations Gap at the Heart of EU Foreign Policy. *European Security* [online]. 2005, 14(3), 297-318. DOI: 10.1080/09662830500407770. ISSN 09662839.

GOEHKO, J.M., OBERDORFER, D. U.S. to study wider options on Balkans. *The Washington Post*. In: Principals Committee Meeting on the Former Yugoslavia, 28 January 1993 [online], Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/1993-01-29.pdf>.

HOEY, J. 1995. "The U.S. 'Great Game' in Bosnia." *Nation* 260 (4): 130–32. [online], Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lgs&AN=9501187527&lang=cs&site=eds-live&scope=site>.

ILFILL, G. Clinton takes aggressive stances on role of U.S. in Bosnia Conflict. *N.Y. Times*, [online], Dostupné z: <https://nyti.ms/29bgikG>.

JUNGBAUER, R. *Druhy soudobé diplomacie*. Ústav mezinárodních vztahů [online], Dostupné z: <https://www.iir.cz/article/druhy-soudobe-diplomacie>.

KNOTT, S. George H. W. Bush: *Campaigns and Elections*, Miller Center, University of Virginia, [online], Dostupné z: <https://millercenter.org/president/bush/campaigns-and-elections>.

KOZÁK, K. a kol., Zahraníční politika USA na počátku 21. století. [online], Dostupné z: https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2015/11/amo_usa-web.pdf.

KURBALIJA, J. What is a diplomatic cable. [online], Dostupné z: <https://www.diplomacy.edu/blog/what-diplomatic-cable>.

LEXA, M. 2, *Popis obsahu a fungování diplomacie*. [online], Dostupné z: <https://www.google.com/url?sa=t&ret=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwi2hf3ryfzmAhUIJ1AKHcHDBzcQFjAAegQIARAC&url=https%3A%2F%2Fis.cuni.cz%2Fstudium%2Fpredmety%2Findex.php%3Fdo%3Ddownload%26did%3D67447%26kod%3DJMB131&usg=AOvVaw0ol5RgWvVP19Y9ST2o6WEu>.

Local Self-government, *Territorial Integrity, and Protection of Minorities: Proceedings of the UniDem Seminar*. Council of Europe Pub. 1996. [online], Dostupné z: <https://books.google.cz/books?id=TF5JDsGeJuUC>.

Masarykova univerzita. Přednášky DP blok 6. *Diplomatická korespondence*. [online], Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1423/jaro2017/MVZ222/um/DP_prednasky_6.pdf.

Minorities at Risk Project, Chronology for Serbs in Bosnia, 2004". *Refworld. Minorities at Risk Project*. [online], Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/469f386dc.html>.

MOSER, P. *Peace conference on Yugoslavia opens in London*. United Press International online, [online], Dostupné z: <https://upi.com/5367889>.

MZV ČR, Zahraniční vztahy a služba, [online], Dostupné z: <https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=10&ved=2ahUKEwjH6fuE0vznAhXI66QKHReDD-IQFjAJegQIAxAB&url=https%3A%2F%2Fwww.mvcr.cz%2Fsluzba%2Fsoubor%2Fsktip-ta-8-zahranicni-vztahy-a-sluzba-20191030-pdf.aspx&usg=AOvVaw2uFbbhie72BoFC4zjpQzyl>.

PRTINA, S. Slobodan Milošević: pohled zpět. *CDK*, [online], [cit.2020-06-29], Dostupné z: <https://www.cdk.cz/slobodan-milosevic-pohled-zpet>.

RAMET, S. P. The Yugoslav Crisis and the West: Avoiding “Vietnam” and Blundering into “abyssinia.” *East European Politics and Societies*, 8(1), [online], Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0888325494008001007>.

REILL, J.E., ed., *American Public Opinion and US Foreign Policy* (Chicago:Chicago Council on Foreign Relations, 1995) p.6, and Arthur Schlesinger, Jr, Back to the Womb? Isolationism’s Renewed Threat, *Foreign Affairs*, July/August 1995, p. 7. [online], Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/1995-07-01/back-womb-isolationisms-renewed-threat>.

REUTERS, Bush’s Bosnia Remarks: Halting a Cruel War, [online], Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1992/10/03/world/bush-s-bosnia-remarks-halting-a-cruel-war.html>.

RYCHLÍK, J. Počátek rozpadu Jugoslávie a vznik samostatného Slovinska. [online], [cit. 2020-06-25], Dostupné z:

https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/135307/2_PortaBalkanica_3-2011-1_6.pdf.

ROSENTHAL, A. The 1992 Campaign The Republicans; Clinton Attacked on Foreign Policy, New York Times, [1992-07-28], [cit.2019-11-01], Dostupné z:

<https://nyti.ms/29m6LYn>.

The University of Edinburg, Peace Agreements Database. The Vance-Owen Plan. [online], Dostupné z: <https://www.peaceagreements.org/wview/606/The%20Vance-Owen%20Plan>.

USA, Constitution of The United States, Article II – Execution, Section 1 - The President, [online], Dostupné z: <https://constitutionus.com/>.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Daniela Vokálová
E-mail:	daniela.vokalova@seznam.cz
Semestr:	LS2019
Akademický rok:	2018/2019
Název práce:	Postoj USA k Bosně a Hercegovině v souvislosti s utvářením Daytonské dohody US approach towards Bosnia and Herzegovina in context of Dayton Peace Agreement
Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):	LS2020
Vedoucí bakalářského semináře:	doc. PhDr. Jiří Vykoukal, CSc.
Vedoucí práce (povinný údaj):	PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.
Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):	Bosna a Hercegovina je stát s nejvíce promíšenou etnickou kulturou na Balkáně, ve kterém snahy jednotlivých národů na sebeurčení vyústily počátkem 90. let ve válečný konflikt. Důležitou roli v bosenské válce, která proběhla v období 1992-1995, hrály Spojené státy, od nichž se, jako od globální velmoci, očekávalo, že přvezmou v této bosenské záležitosti roli koordinátora, aktéra, který pomůže konflikt rychle, a bez velkých ztrát na životech, ukončit.
Předpokládaný cíl (5 řádek):	Cílem této práce je zanalyzovat americkou diplomacii vůči konfliktu v Bosně a Hercegovině, jak se přístupy americké administrativy měnily v souvislosti s vývojem konfliktu a jaké důvody zapříčinily dlouhodobé odkládání vyřešení konfliktu. Analýza bude provedena na základě odtajněných materiálů americké diplomacie National Security Documents v Clinton Library.
Základní charakteristika tématu (10 řádek):	Práce se zabývá postojem americké diplomacie vůči konfliktu v Bosně a Hercegovině, jenž vyústil v Američany prostředkovanou a vyjednanou Daytonskou dohodu. V první části práce bude charakterizována americká zahraniční politika prezidenta George Bushe staršího a prezidenta Billa Clintona vůči oblasti bývalé Jugoslávie. Druhá část práce se bude zabývat rozbohem eskalace bosenské krize a následným konfliktem v letech 1992–1995. Ústřední část práce bude vystavěna na rozboru postojů americké diplomacie za pomoci odtajněných dokumentů National Security Documents. Analýza se bude primárně týkat období 1993-1995.
Předpokládaná struktura práce (10 řádek):	Úvod 1. Struktura práce a hypotézy 1.1. Metodologie 2. Americká zahraniční politika po roce 1989 2.1. Zahraniční politika G.H.W. Bushe 2.2. Zahraniční politika B. Clintona 3. Rozpad Jugoslávie 3.1. Nezávislost Bosny

<p>3.2. Válka v Bosně</p> <p>4. Analýza postoje USA vůči konfliktu v Bosně</p> <p>4. 1. 1992</p> <p>4. 2. 1993</p> <p>4. 3. 1994</p> <p>4. 4. 1995</p> <p>5. Daytonská dohoda</p> <p>Závěr</p>		
<p>Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):</p> <p>1. Clinton Digital Library : https://clinton.presidentiallibraries.us/</p> <p>2. https://www.un.org/securitycouncil/</p> <p>3. https://www.state.gov</p> <p>3. https://www.nato.int/</p> <p>4. Joch, Roman. Americká zahraniční politika a role USA ve světě. 2000. ISBN 8086228045.</p> <p>5. Chollet, Derek. The Road to the Dayton Accords: A Study of American Statecraft, PalgraveMacmillan, 2007. ProQuest Ebook Central. https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=308304</p> <p>6. Bert, Wayna. United State´s Policy in Bosnia, 1991-95, Basingstoke:Macmillan Press, 1997.</p> <p>7. Kaufman, Joyce P. NATO and the former Yugoslavia: crisis, conflict, and the Atlantic Alliance. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers, 2002</p> <p>8. Petersen, Roger D. 2011. Western Intervention in the Balkans: The Strategic Use of Emotion in Conflict. Cambridge Studies in Comparative Politics. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511862564</p> <p>9. Đorđević, V. (2012). Hesitant to Engage: US Intervention in the Balkans from Yugoslav Dissolution to the Kosovo Campaign. Středoevropské politické studie, 14(2-3), 227-247. Získáno z https://journals.muni.cz/cepsr/article/view/4582/6144.</p> <p>10. Hoey, Joan. 1995. "The U.S. `Great Game' in Bosnia." Nation 260 (4): 130-32. http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=lgs&AN=9501187527&lang=cs&site=eds-live&scope=site.</p>		
<p>Podpis studenta a datum</p> <p>_____</p>		
Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí bakalářského semináře	_____	_____
Garant oboru	_____	_____

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Daniela Vokálová
E-mail:	daniela.vokalova@seznam.cz
Semestr:	ZS 2019/2020
Akademický rok:	2019/2020
Název práce:	Postoj americké diplomacie vůči konfliktu v Bosně
Předpokládaný termín ukončení (semestr, školní rok):	LS 2019/2020
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Jiří Vykoukal, CSc.
Vedoucí práce:	PhDr. Ondřej Žíla, Ph.D.
V čem se oproti původnímu zadání změnil cíl práce?	V ničem
Jaké změny nastaly v časovém, teritoriálním a věcném vymezení tématu?	žádné
Jak se proměnila struktura práce (vyjádřete stručným obsahem)?	Struktura práce se částečně změnila, ujasnila. Místo kapitoly, která by pojednávala o situaci, která předcházela konfliktu v Bosně jsem zvolila kapitolu, která se bude zabývat teorií diplomacie v souvislosti s bosenským konfliktem. Půjde mi to pro práci vhodnější, než popisovat něco co sice s prací souvisí, ale není to již jejím předmětem.
Jakým vývojem prošla metodologická koncepce práce?	Již na počátku byla metodologie jasná. Proběhne analýza všech dostupných dokumentů v primárním zdroji. Dle kritérií, kterými jsou formy diplomacie/diplomatické nástroje bude na zásadních událostech bosenského konfliktu, analyzován postoj americké diplomacie.

Které nové prameny a sekundární literatura byly zpracovány a jak tato skutečnost ovlivnila celek práce?

Nové prameny jsou. Tato literatura mi rozšířila obzory. Díky ní jsem si uvědomila o čem vlastně chci psát, jakým směrem se práce má ubírat. Jedná se o např o:

- **HOLBROOKE, Richard C.** *To end a war*. New York: Random House, c1998. ISBN 037550057X.
- **DRULÁKOVÁ, Radka a Petr DRULÁK.** *Tvorba a analýza zahraniční politiky*. Vyd. 3. Praha: Oeconomica, 2011. ISBN 978-80-245-1815-2
- **KUUSISTO, Riika.** *Western definitions of war in the Gulf and in Bosnia: The Rhetorical Frameworks of The United States, British and French Leaders in Action*. Saarijärvi: The Finnish Society of Sciences and Letters and The Finnish Academy of Science and Letters, 1999. ISBN 951-653-301-9.
- **CIA, Bosnia, Intelligence, and the Clinton Presidency, Special Collection**, [online], Dostupné z:

<https://www.cia.gov/library/readingroom/collection/bosnia-intelligence-and-clinton-presidency>.

- **USA, National Archives, Public Papers of the Presidents**, , [cit.2019-11-26], Dostupné z:

<https://www.archives.gov/federal-register/publications/presidential-papers.html>.

- **USA. Library of Congress, USA Department of State Dispatch**, [cit.2019-11-04], Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/2013230139/>.

Charakterizujte základní proměny práce v době od zadání projektu do odevzdání tezí a pokuste se vyhodnotit, jaký pokrok na práci jste během semestru zaznamenali (v bodech): V době projektu byla představa mlhavá. Nyní je představa jasná. Víím co, jak a pomocí čeho budu téma zkoumat.

Podpis studenta a datum:

Schváleno:	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		